

Izglītības un zinātnes
ministrija

Projekts

(Ministru kabineta
2020. gada
rīkojums Nr. ____)

Konceptuālais ziņojums “Par jauna doktorantūras modeļa ieviešanu Latvijā”

2020

SATURS

SAĪSINĀJUMI	3
TERMINI	4
KOPSAVILKUMS	8
IEVADS	14
1. PAŠREIZĒJĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS.....	17
1.1. Augstskolas pētnieciskā un akadēmiskā kapacitāte.....	17
1.2. Doktorantūras finansējums	19
1.3. Promocijas process.....	22
1.4. Pēcdoktorantūra.....	23
2. JAUNS DOKTORANTŪRAS MODELIS.....	25
2.1. Augstskolas pētnieciskā kapacitāte	25
2.2. Jaunas doktora studiju programmas licencēšana un akreditācija	28
2.3. Doktorantūras skolu izveide	30
2.3.1. Uzņemšana doktorantūrā	31
2.3.2. Zināšanu un prasmju apguve	32
2.4. Doktora studiju programmu atbilstība labai starptautiskai praksei	33
2.4.1. Doktora studiju programmas ar starpsektoru mobilitāti	35
2.4.2. Doktorantūras ilgums.....	36
2.5. Doktora studiju programmu kvalitātes iekšējā novērtēšana	36
2.6. Pētnieciskā un mākslinieciskās jaunrades darba vadīšana	38
2.7. Jauns doktora grāda piešķiršanas process	39
2.7.1. Promocijas padome	39
2.7.2. Promocijas darbs.....	40
2.8. Akadēmiskā ētika doktorantūras kontekstā.....	41
2.9. Doktorantūras finansēšana	41
2.9.1. Doktoranta atalgojums vai doktorantūras grants pētniecības veikšanai	42
2.9.2. Doktoranta atalgojuma vai doktorantūras granta un doktorantūras vietas piešķiršana	44
2.9.3. Nepieciešamais valsts budžeta finansējums.....	47
2.10. Pēcdoktorantūra.....	50
3. JAUNĀ DOKTORANTŪRAS MODEĻA IETEKMES IZVĒRTĒJUMS.....	52
3.1. Riski, ja situācija nemainās	52
3.2. Nepieciešamās izmaiņas normatīvajā regulējumā	53
4. PIEDĀVĀTĀ RISINĀJUMA IETEKME UZ VALSTS UN PAŠVALDĪBU BUDŽETU	55
5. TURPMĀKĀS RĪCĪBAS INDIKATĪVAIS PLĀNS	61

SAĪSINĀJUMI

AIKA – Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra

DSP – doktora studiju programma

EK – Eiropas Komisija

ES – Eiropas Savienība

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

KM – Kultūras ministrija

LZP – Latvijas Zinātnes padome

Ministrija – Izglītības un zinātnes ministrija

OECD – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

P&A – pētniecība un attīstība

Pasaules Banka – Starptautiskās Rekonstrukcijas un attīstības banka

PLE – pilna darba laika ekvivalents

VB – valsts budžets

VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra

VM – Veselības ministrija

VZKK – Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisija

ZM – Zemkopības ministrija

TERMINI

Konceptuālajā ziņojumā lietotie termini:

- 1) **augstskolu konsorcijs** – apvienība, ko veido akreditētas Latvijas augstskolas (universitātes, akadēmijas, augstskolas), citā valstī atzītas augstskolas, kas atbilstoši Latvijas Republikas tiesību aktos noteiktajam regulējumam ir saņēmušas DSP licenci, kas apliecina, ka katrs augstskolu konsorcijs dalībnieks ir kopīgās DSP īstenotājs. Profesionālās DSP mākslās īstenošanai vismaz vienam no konsorcijs dalībniekiem jābūt akreditētai Latvijas vai citā valstī atzītai augstskolai, kura atbilst mākslas un kultūras augstskolas veidam. Augstskolu konsorcijā kā sadarbības partneri var piedalīties – (a) akreditētas Latvijas augstskolas, (b) citā valstī atzītas augstskolas, (c) Latvijas un ārvalstu zinātniskās institūcijas, (d) uzņēmumi¹, kā arī (e) dažādu tautsaimniecības nozaru institūcijas un organizācijas. Augstskolu konsorcijs mērķis ir piedāvāt pēc iespējas kvalitatīvāku pētniecībā balstītu DSP, tās īstenošanā iesaistot sadarbības partnerus – valsts zinātniskos institūtus vai citas pētniecības organizācijas, lai ar sadarbības līgumiem nodrošinātu motivējošu pētniecības vidi ar atbilstošu, modernu infrastruktūru, vienlaikus mazinot Latvijas pētniecības telpas sadrumstalotību;
- 2) **doktora grāds** – zinātniskais doktora grāds, profesionālais doktora grāds mākslās;
- 3) **doktora teorētiskais pētījums** – profesora vai asociētā profesora vadībā patstāvīgi izstrādāts oriģināls pētījums, kas satur oriģinālus pētījumu rezultātus un sniedz jaunas atziņas mākslinieciskās darbības jomā. Prasības doktora teorētiskā pētījuma apjomam, struktūrai un noformējumam nosaka attiecīgā profesionālā DSP mākslās. Doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba izstrādāšana un aizstāvēšana mākslinieciskās darbības jomā ir profesionālās DSP mākslās obligātā satura daļa;²
- 4) **doktorants** – persona, kas imatrikulēta un apgūst DSP, kā arī grāda pretendents;
- 5) **doktorantūra** – vienota DSP apguves, promocijas darba, kā arī doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba izstrādes un promocijas procesa īstenošana, kas rezultējas ar doktora grāda iegūšanu;
- 6) **doktorantūras skola** – vienas vai vairāku akreditētu augstskolu, tostarp ārvalstu, struktūrvienība (nodaļa, departaments vai fakultāte), kas nodrošina šādas funkcijas:

---

¹ Izstrādājot izmaiņas normatīvajā regulējumā, konsultācijās ar visām ieinteresētajām pusēm jānosaka konkrēti kritēriji kuri noteiktu uzņēmuma kvalitatīvo atbilstību dalībai augstskolu konsorcijos. Uzņēmumiem jāatbilst noteiktiem kvalitātes kritērijiem pilnvērtīga doktorantūras procesa nodrošināšanai.

² Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumiem Nr. 617 "Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās". Sk.: <https://likumi.lv/ta/id/301992-noteikumi-par-profionalas-augstakas-izglitibas-valsts-standartu-doktora-grada-iegusanai-un-kartibu-kada-pieskir-profionalo>.

- a. piesaista doktorantus un organizē caurskatāmas uzņemšanas procedūras (atklātus konkursus) licencētās un akreditētās DSP uz doktorantu studiju vietām/ vakancēm,
- b. nodrošina DSP īstenošanu (tostarp sadarbībā ar citām doktorantūras skolām) un to pārraudzību,
- c. uzrauga promocijas darbu, doktora teorētisko pētījumu un mākslinieciskās jaunrades darbu vadības kvalitāti,
- d. organizē promocijas procesu,
- e. veicina starpnozaru zinātniskos pētījumus un nodrošina doktorantu³, zinātnieku un akadēmiskā personāla kritisko masu⁴, nodrošina un atbalsta doktorantu mobilitāti,
- f. izstrādā doktorantūras skolas darbības dokumentus;
- g. veicina zinātniskās darbības ētikas principu ievērošanu.

Doktorantūras skolas darbībā iesaista citas augstskolas un zinātniskos institūtus, un inovatīvos uzņēmumus vai uzņēmumu asociācijas. Šīs puses savstarpēji vienojas par doktorantūras skolas pārvaldības modeli un pārvaldībā iesaistīto institūciju pārstāvjiem;

- 7) **doktors** – persona, kas pēc akadēmiskās DSP apguves ieguvusi zinātniskā doktora grādu vai pēc profesionālās DSP apguves mākslās – profesionālā doktora grādu mākslās;
- 8) **kopīgais diploms** – DSP īstenojošo augstskolu kopīgi izsniegts diploms par iegūtu doktora grādu absolventam;
- 9) **grāda pretendents** – doktorants, par kura promocijas darbu promocijas padome ir pieņēmusi lēmumu par tā pieņemšanu publiskai aizstāvēšanai;
- 10) **kopīgais grāds** – DSP īstenojošo augstskolu kopīgi piešķirts doktora grāds absolventam;
- 11) **kritiskā masa** – akadēmisko un pētniecisko vidi raksturojošo rādītāju kopums (piemēram, studentu skaits, akadēmiskais personāls ar doktora grādu, pētnieku skaits, īstenoto pētniecības un attīstības projektu apjoms un skaits), kas ir pietiekams, lai nodrošinātu ar augstāko izglītību, zinātni, pētniecību un māksliniecisko jaunradi saistītas darbības pašpietiekamību, starptautisko atpazīstamību, noteiktus rezultātus un turpmāku izaugsmi;
- 12) **pētnieks** – Zinātniskās darbības likumā noteiktais (a) zinātnieks, (b) zinātniskais darbinieks, kurš ieņem akadēmisko amatu (vadošais pētnieks, pētnieks un zinātniskais asistents), (c) zinātnes tehniskais personāls, (d) zinātni apkalpojošais personāls, (e) ārvalsts pētnieks (zinātņu doktors), kā arī Augstskolu likumā noteiktais (f) akadēmiskais personāls, (g)

³ Termina skaidrojumu sk. sadaļā "Termini".

⁴ Termina 'kritiskā masa' skaidrojumu sk. sadaļā "Termini".

viesprofesors, viesdocents, vieslektors, vadošais viespētnieks, viespētnieks, viesasistents, (h) augstskolas absolvents, (i) studējošais (tostarp arī ārzemnieks), (j) doktora zinātniskā grāda pretendents.

- 13) **plaši izmantojamas prasmes** – zināšanas, prasmes un kompetence, kas doktoram sniedz iespēju īstenot gan akadēmisko karjeru, gan karjeru ārpus akadēmiskās vides (piemēram, digitālās prasmes, pētniecības metodoloģija, pedagoģija, vadība, tostarp projekta pieteikumu sagatavošana un projektu vadība, akadēmiskā valoda un zinātnes komunikācija, iemaņas uzņēmējdarbībā, krīzes situāciju, konfliktu, stresa vadības un laika plānošanas, kā arī citas prasmes, kas būtiskas karjerai visdažādākajos sektoros);
- 14) **promocijas darbs** – disertācija; tematiski vienota zinātnisku publikāciju kopa; monogrāfija;
- 15) **promocijas padome** – doktora zinātniskā grāda piešķiršanas padome piecu locekļu sastāvā, kas tiek izveidota katram promocijas darbam individuāli, ievērojot šādas prasības:
  - a. trīs promocijas padomes locekļi ir recenzenti, t.sk., vismaz viens recenzents ir starptautiska mēroga ārvalsts zinātnieks⁵;
  - b. ne vairāk kā divi promocijas padomes locekļi ir darba attiecībās ar doktoranta pārstāvēto institūciju (iekšējie locekļi) un ne vairāk kā viens no tiem var būt darba recenzents;
  - c. visu promocijas padomes locekļu kvalifikācijai jāatbilst vismaz LZP ekspertu kvalifikācijas kritērijiem;
- 16) **valsts pārbaudījums** – profesionālās DSP mākslās obligātā satura daļa, kura sastāvdaļa ir doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba izstrādāšana un aizstāvēšana mākslinieciskās darbības jomā. Profesionālās DSP mākslās apguve noslēdzas ar valsts pārbaudījumu;⁶
- 17) **valsts pārbaudījumu komisija** – profesionālās DSP mākslās augstskola izveido valsts pārbaudījumu komisiju, kas vērtē valsts pārbaudījumus un piešķir doktora grādu mākslās. Katrā mākslinieciskās darbības jomā veido atsevišķu valsts pārbaudījumu komisiju, ievērojot kārtību, kas noteikta Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumos Nr. 617

---

⁵ Izstrādājot izmaiņas normatīvajā regulējumā, konsultācijās ar visām ieinteresētajām pusēm jāizvērtē, vai prasība par vismaz viena ārvalsts recenzenta iekļaušanu promocijas padomē ir obligāta arī tad, ja promocijas darba tematam ir izteikti vietēja reģionāla nozīme (piemēram, latviešu valodas pētījumi).

⁶ Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumiem Nr. 617 "Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās". Sk.: <https://likumi.lv/ta/id/301992-noteikumi-par-profesionalas-augstakas-izglitibas-valsts-standartu-doktora-grada-iegusana-un-kartibu-kada-pieskir-profesionalo>.

“Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās”.⁷

---

⁷ Ibidem.

KOPSAVILKUMS

Konceptuālais ziņojums “Par jauna doktorantūras modeļa ieviešanu Latvijā” (turpmāk – konceptuālais ziņojums) paredz Valdības rīcības plāna⁸ 60.5. pasākuma izpildi, kas nosaka, ka valdība izstrādās un ieviesīs jaunu, Zalcburgas principiem (2005) un rekomendācijām (2010)⁹ atbilstošu doktorantūras¹⁰ modeli.

Konceptuālajā ziņojumā tiek ņemts vērā, ka Latvijā kopš 2018. gada 1. aprīļa ir divu veidu DSP, proti, pēc akadēmiskās DSP apguves iespējams iegūt doktora diplomu un zinātnisko doktora grādu, savukārt pēc profesionālās DSP mākslās apguves – profesionālā doktora diplomu mākslās un profesionālo doktora grādu mākslās.¹¹ Konceptuālajā ziņojumā ietvertais risinājums attiecas uz abu veidu DSP. Gadījumos, kad attiecībā uz profesionālajām DSP mākslās risinājums ir atšķirīgs, tas tiek norādīts.

Konceptuālais ziņojums paredz noteikt lielāku atbildību augstskolām par DSP kvalitātes nodrošināšanu. Konceptuālajā ziņojumā ietvertais risinājums izvirza jaunu doktorantūras finansēšanas modeli, stiprinot DSP ciešāku sasaisti ar pētniecību un sekmējot doktora grāda iegūšanu optimālā laikā (trīs līdz četros gados), jaunu doktora grāda piešķiršanas jeb promocijas procesu, kā arī citus priekšnosacījumus DSP īstenošanai, tostarp par augstskolas pētniecisko kapacitāti, doktorantūras skolu izveidi, DSP licencēšanu un akreditāciju, DSP atbilstību Zalcburgas principiem un rekomendācijām..

Lai nodrošinātu DSP kvalitāti:

- 1) augstskolai, kas vēlas īstenot DSP un piešķirt doktora grādu¹², jādemonstrē ilgtspējīga, tās attīstības stratēģijai atbilstoša zinātniskā darbība, kā arī jāīsteno bakalaura un maģistra studiju programmas. **Sākot no 2026. gada, augstskolas tiesības izveidot jaunas DSP, īstenot esošās DSP, kā arī piešķirt doktora grādu būs atkarīgas no augstskolas un tās sadarbības partnera – zinātniskā institūta – vērtējuma Zinātniskās darbības likumā noteiktajā Zinātnisko institūciju darbības starptautiskajā novērtējumā¹³;**

---

⁸ Valdības rīcības plāns Deklarācijas Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai.xls. Sk.: <https://www.mk.gov.lv/lv/content/darbibu-regulejosie-dokumenti>

⁹ EUA, *Salzburg II Recommendations*, 2010. Sk.:

<https://eua.eu/downloads/publications/salzburg%20ii%20recommendations%202010.pdf>, , sk. arī: European Commission, *Principles for Innovative Doctoral Training*, 2011. Sk.:

https://euroaxess.ec.europa.eu/sites/default/files/policy_library/principles_for_innovative_doctoral_training.pdf.

¹⁰ Termina skaidrojumu sk. sadaļā “Termini”.

¹¹ Saskaņā ar 2018. gada 1. februāra grozījumiem Augstskolu likumā, kas stājās spēkā 2018. gada 1. aprīlī. Sk. <https://likumi.lv/ta/id/297219-grozijumi-augstskolu-likuma>.

¹² Termina skaidrojumu sk. sadaļā “Termini”.

¹³ Sk. Zinātniskās darbības likuma 41. pantu: <https://likumi.lv/ta/id/107337-zinatniskas-darbibas-likums>.

- 2) veidojot DSP, jāparedz partnerība ar visām attiecīgās zinātnes nozares zinātniskajām institūcijām, kas izpilda iepriekšējā punktā noteiktos kritērijus un izsaka vēlēšanos piedalīties DSP veidošanā un īstenošanā;
- 3) **DSP licencēšanas un akreditācijas process jānodala no citu studiju programmu izvērtēšanas, jaunu DSP licencēšana jāveic doktorantūras skolu ietvarā, savukārt jaunu DSP akreditācija – doktorantūras skolas akreditācijas ietvaros. Sākot ar 2026. gadu, veicot jaunas DSP licencēšanu un akreditāciju, jāņem vērā Zinātnisko institūciju darbības starptautiskais novērtējums par augstskolu un tās DSP īstenošanas sadarbības partneri – zinātnisko institūciju.** Normatīvajā regulējumā jāiestrādā arī Eiropas vienotas pieejas novērtēšanas princips, kas paredz, ka kopīgās DSP tiek vērtētas kā viens veselums;
- 4) jāparedz iespēja augstskolām izsniegt kopīgu doktora diplomu doktora grāda ieguvējam, pamatojoties uz līgumu par kopīgi vadītu promocijas darbu vai doktora teorētisko pētījumu¹⁴ un mākslinieciskās jaunrades darbu (*co-tutelle*) līguma pamata. Ja īsteno kopīgu DSP vai darbs izstrādāts uz *co-tutelle* līguma pamata, doktorantam nav nepieciešams veikt aizstāvēšanās procedūru katrā augstskolā;
- 5) **DSP īstenošana augstskolām jāorganizē centralizēti – doktorantūras skolās¹⁵.** Doktorantūras skolas no valsts vai augstskolas sadarbības partneriem saņemtos finanšu līdzekļus drīkst izmantot vienīgi doktorantūras īstenošanai. Uzņemšanai doktorantūrā nav jābūt sinhronizētai ar akadēmiskā gada sākumu. Doktorantūras skola var izsludināt atklātus konkursus uz jaunām vai papildu doktorantu vakancēm. Augstskolu konsorcijs¹⁶ īsteno DSP pārvaldību doktorantūras skola nodrošina sadarbībā ar sadarbības partneriem (veicot konsultācijas un saskaņojot lēmumus);
- 6) **kredītpunktiem akadēmiskās DSP jāatspoguļo zinātniskajai pētniecībai (~70%) un studiju kursu apguvei atvēlētais laiks (~30 %).** DSP studiju kursiem jāatbilst DSP zinātnes nozares un tajā īstenoto promocijas darbu tematikai un specifikai, jānodrošina plaši izmantojamo prasmju¹⁷ apguve, kā arī akadēmiskās/ zinātniskās/ profesionālās ētikas studijas;
- 7) **profesionālās DSP mākslās apjoms ir vismaz 132 kredītpunkti** atbilstoši obligātajam pamatsaturam, kas noteikts Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumos Nr. 617 “Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās”.¹⁸

---

¹⁴ Termina skaidrojumu sk. sadaļā “Termini”.

¹⁵ Termina skaidrojumu sk. sadaļā “Termini”.

¹⁶ Termina skaidrojumu sk. sadaļā “Termini”.

¹⁷ Termina skaidrojumu sk. sadaļā “Termini”.

¹⁸ Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumiem Nr. 617 “Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās”. Sk.:

- 8) DSP jāparedz laiks un resursi, lai doktorants iesaistītos starptautiski atpazīstamu zinātnisku publikāciju¹⁹ sagatavošanā;
- 9) īstenojot DSP sadarbībā ar zinātnisko institūtu kā augstskolas sadarbības partneri, zinātniskais institūts saņem VB finansējumu par doktorantiem, kuru promocijas darbi tiek izstrādāti zinātniskajā institūtā. Finansējuma saņemšanas kārtība tiek noteikta sadarbības līgumā;
- 10) īstenojot DSP sadarbībā ar tautsaimniecības nozari pārstāvošu institūciju un organizāciju, augstskolai jāizstrādā vadlīnijas par DSP īstenošanu un kopīgu promocijas darbu vadīšanu;
- 11) **pilna laika DSP ilgums doktorantūrā nepārsniedz četrus gadus**, neskaitot akadēmisko atvaļinājumu vai citus atsevišķus, pamatotus gadījumus;
- 12) DSP iekšējās kvalitātes izvērtējumam jāaptver gan pētniecības un studiju kursu kvalitāte, gan doktorantu studiju un pētniecības mobilitātes iespējas un kvalitāte;
- 13) **visam akadēmiskās DSP akadēmiskajam personālam jābūt ar doktora grādu**, izņemot atsevišķus, pamatotus gadījumus;
- 14) **profesionālās DSP mākslās īstenošanā piedalās ne mazāk kā piecas personas, kurām ir doktora grāds;**²⁰
- 15) promocijas darba vadīšana vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadīšana ir akadēmiska funkcija, kam piemēro noteiktu darba slodzi.

Jaunais promocijas process paredz, ka:

- 1) augstskolas uzņemas pilnu atbildību par doktorantūras kvalitāti, doktorantu pētnieciskā un mākslinieciskās jaunrades darba kvalitāti un tā vadību, kā arī darba rezultātā izstrādāto promocijas darbu, doktora teorētisko pētījumu un mākslinieciskās jaunrades darbu;
- 2) katram promocijas darbam izveido promocijas padomi²¹, kuru sasauc uz promocijas darba aizstāvēšanas procedūru. Aizstāvēšanās procedūru organizē attiecīgās augstskolas doktorantūras skola;

<https://likumi.lv/ta/id/301992-noteikumi-par-profesionalas-augstakas-izglitibas-valsts-standartu-doktora-gradai-iegusai-un-kartibu-kada-pieskir-profesionalo>.

¹⁹ Par starptautiski atpazīstamām zinātniskām publikācijām uzskatāmi zinātniski raksti žurnālos, kas indeksēti *Scopus*, *Web of Science*, *WoS Core Collection* vai *ERIH+* datu bāzēs vai kas iekļauti anonīmi recenzētos zinātniskajos izdevumos, kam ir starptautiska redakcijā un identificējams publicēšanās profils un kuru periodiskums nav retāks par reizi gadā. Par zinātniskām publikācijām uzskatāmas arī recenzētas zinātniskas monogrāfijas par vienu zinātnisku tēmu vai monogrāfijas nodaļas u.tml.

²⁰ Līdz 2024. gada 31. janvārim profesionālās DSP mākslās īstenošanā var piedalīties arī profesori mākslas nozarē. Sk. Augstskolu likuma Pārejas noteikumu 45. punktu: <https://likumi.lv/ta/id/37967-augstskolu-likums>.

²¹ Termina skaidrojumu sk. sadaļā "Termini".

- 3) ja DSP tiek īstenota kādā citā ES oficiālajā valodā, promocijas darba kopsavilkumam jābūt latviešu valodā. Prasība par kopsavilkumu latviešu valodā attiecas arī uz ārvalstu doktorantiem;
- 4) augstskolai jānodrošina, ka promocijas padomes ārvalstu recenzenti spēj kvalitatīvi izvērtēt visu promocijas darbu un spēj pilnvērtīgi piedalīties aizstāvēšanās procedūrā;
- 5) **profesionālās DSP mākslās augstskola izveido valsts pārbaudījumu komisiju, kas vērtē valsts pārbaudījumus (doktora teorētisko pētījumu un mākslinieciskās jaunrades darbu mākslinieciskās darbības jomā) un piešķir doktora grādu mākslās.** Katrā mākslinieciskās darbības jomā veido atsevišķu valsts pārbaudījumu komisiju, ievērojot kārtību, kas noteikta Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumos Nr. 617 "Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās".²²

Jaunais doktorantūras finansēšanas modelis paredz, ka:

- 1) doktoranti ir topošie jaunie zinātnieki, partneri pētniecībā un profesionāļi, kuri sniedz būtisku ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā. **Doktorantūras laikā doktoranti ieņem nevēlētā pētniecības personāla pozīciju uz noteiktu laiku²³;**
- 2) doktoranti saņem doktoranta atalgojumu augstskolā vai sadarbības partnera zinātniskajā institūcijā, kur tiek īstenota promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba izstrāde, pamatojoties uz līgumu par DSP apguvi un promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba izstrādi, ievērojot šādus nosacījumus:
  - a. **katrai doktorantūras VB studiju vietai ir paredzēts atalgojums ir 12 000 euro gadā (iekļaujot visus nodokļus un sociālās garantijas) trīs līdz četrus gadus studijām DSP,**
  - b. augstskola vai sadarbības partneris – zinātniskā institūcija – savu resursu ietvaros doktorantam var piedāvāt arī citus materiālos stimulus doktora grāda iegūšanai optimālā laikā (trīs līdz četrus gadus).

Jaunā doktorantūras modeļa ieviešanas pārejas periodā (līdz 2023. gada beigām) tiek nodrošināts Eiropas Sociālā fonda finansējums 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās"

---

²² Sk. ibidem.

²³ Šāda koncepcija tiek piemērota attiecībā uz profesionālajām DSP mākslās tiktāl, cik tā nav pretrunā ar profesionālo DSP mākslās īstenošanu.

trešās projektu iesniegumu atlases kārtas ietvaros²⁴ doktorantūras grantiem, paredzot iespēju segt doktoranta atalgojuma, kā arī pētniecības un mobilitātes izmaksas;

- 3) piešķirot VB finansējumu augstskolām DSP īstenošanai, tiek ņemts vērā augstskolas doktoru²⁵ un doktorantu skaits, kā arī augstskolas pētnieciskais sniegums. VB finansējums jānodrošina tādā apmērā, lai tostarp varētu pilnvērtīgi segt šādas izmaksas²⁶:
  - a. doktoranta atalgojumu (katrai VB studiju vietai 12 000 *euro* gadā);
  - b. publicēšanas izdevumi;
  - c. doktoranta pētniecības, mobilitātes un citas saistītās izmaksas;
  - d. profesionālās DSP mākslās gadījumā, vismaz daļēji, arī mākslinieciski radošās darbības izmaksas.

Jaunā doktorantūras modeļa ieviešanas grafiks (skat. 1. attēlu) paredz, ka:

- 1) 2020.–2024. gadā notiks normatīvā regulējuma pilnveide;
- 2) 2020. gadā tiks apstiprināti Eiropas Sociālā fonda 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” trešās projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošanas nosacījumi jeb doktorantūras grantu programma un īstenota trešās kārtas projektu iesniegumu atlase, lai **2021.–2023. gadā izmēģinājuma projektu veidā īstenotu jauno doktorantūras modeli (ES fondu doktorantūras granti)**;
- 3) no 2022. gada tiek īstenota pakāpeniska jaunā doktorantūras finansēšanas modeļa ieviešana. Jauno finansēšanas modeli var ieviest arī esošā VB ietvaros, tomēr, lai nodrošinātu pietiekamu doktora grāda ieguvēju skaitu, no 2024. gada būs nepieciešams papildu VB finansējuma palielinājums doktorantūras VB studiju vietu skaita palielinājumam;
- 4) normatīvais regulējums par doktorantūras skolu izveidi un darbību stāsiet spēkā līdz 2021. gada decembrim, tādējādi **2022. gadā tiks uzsākta doktorantūras skolu izveide**;
- 5) vienlaikus **no 2022. gada tiks uzsākta jaunu DSP licencēšanu doktorantūras skolas ietvarā**;
- 6) **no 2026. gada jaunu DSP akreditācija tiks veikta doktorantūras skolas akreditācijas ietvarā, ņemot vērā 2025. gada Zinātnisko institūciju darbības starptautiskā novērtējuma**

---

²⁴ Noteikumu projekts izsludināts 2020. gada 30. aprīļa Valsts sekretāru sanāksmē (VSS–358), sk. “Grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 9. janvāra noteikumos Nr. 25 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” pirmās, otrās un trešās projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošanas noteikumi””:
<http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40486860>.

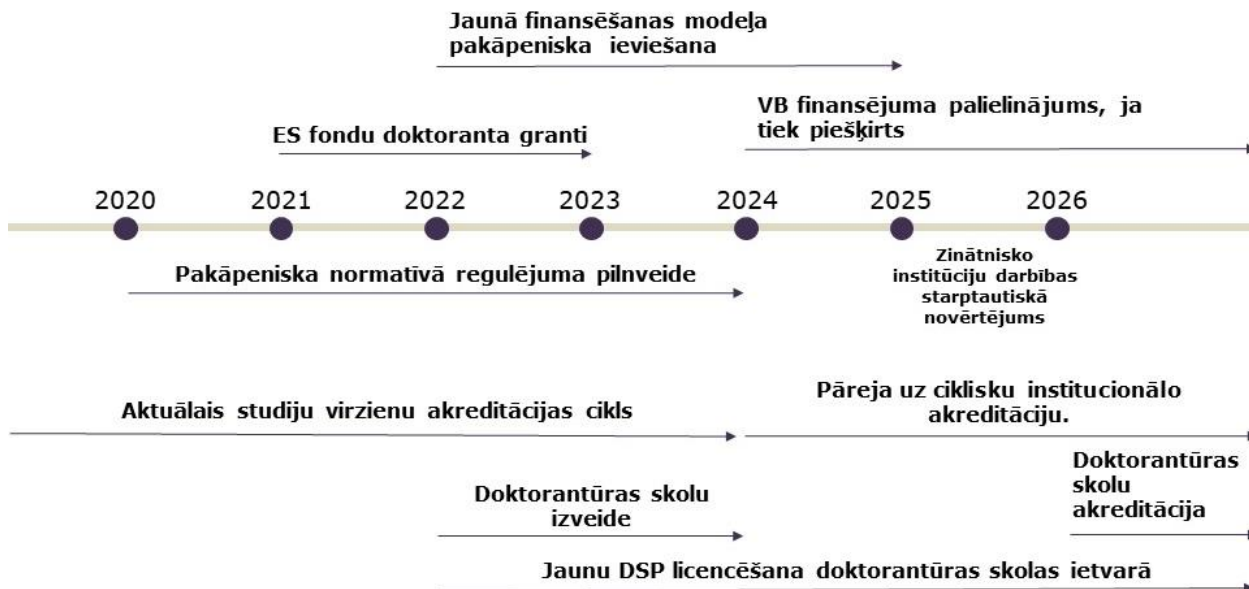
²⁵ Termina skaidrojumu sk. sadaļā “Termini”.

²⁶ Citas izmaksu pozīcijas tiks noteiktas, pilnveidojot normatīvo regulējumu.

rezultātus. Esošās DSP būs akreditētas studiju virziena ietvaros līdz studiju virziena akreditācijas termiņa beigām;

7) **jaunais doktorantūras modelis tiks pilnībā ieviests līdz 2026. gada beigām.**

1. attēls. **Jaunā doktorantūras modeļa ieviešanas grafiks**

IEVADS

Latvijas valdība ir noteikusi jauna doktorantūras modeļa izstrādi par vienu no valsts prioritātēm augstākās izglītības jomā. Jaunais doktorantūras modelis sekmēs pietiekama doktora grāda ieguvēju skaita ar atbilstošām zināšanām, prasmēm un kompetenci sagatavošanu, lai īstenotu Latvijas Viedās specializācijas stratēģijā ietvertu koncepciju un nodrošinātu tajā definēto specializācijas jomu attīstību. No pētniecībā nodarbināto skaita un kompetences ir tieši atkarīga Latvijas konkurētspēja un dalība ES inovāciju procesos un programmās, kā arī jaunu zināšanu radīšana, to tālāk nodošana un attīstība. Lai uzņēmumi radītu jaunus augstākas pievienotās vērtības produktus un pakalpojumus, tiem ir nepieciešami cilvēkresursi ar atbilstošas kapacitātes pētniecības un inovāciju spējām.

Konceptuālais ziņojums sagatavots, izvirzot kritērijus konkurētspējīgai un uz inovācijām orientētai doktorantūrai:

- 1) pētniecības izcilība, ņemot vērā Zalcburgas principus un rekomendācijas, piemēram, doktorantūras administratīvā kvalitāte, iesaistītais akadēmiskais personāls, oriģināls un kvalitatīvs zinātniskais pētījums vai mākslinieciskās jaunrades darbs, atbilstošas recenzēšanas procedūras;
- 2) pievilcīga institucionālā vide, kas ietver darba apstākļus un karjeras izaugsmes iespējas saskaņā ar Eiropas pētnieku hartu un Uzvedības kodeksu pētnieka pieņemšanai darbā²⁷;
- 3) iespēja veikt starpnozaru zinātniskos pētījumus, nodrošinot, ka doktorantūra balstās atvērtā zinātniskās darbības un mākslinieciskās jaunrades vidē un kultūrā;
- 4) pētījumu ietekme uz tautsaimniecības nozarēm un citiem ar nodarbinātību saistītiem sektoriem;
- 5) starptautiskā sadarbība, t. sk. kopīgi zinātniskie pētījumi un mākslinieciskās jaunrades darbi, *co-tutelle* promocijas darbi, kopīgie diplomu²⁸ un kopīgie grādi,²⁹ studiju un pētniecības mobilitāte;
- 6) plaši izmantojamo prasmju studiju kursi;

---

²⁷ Eiropas Komisija, 2006, *Eiropas pētnieku harta un Uzvedības kodekss pētnieku pieņemšanai darbā*. Sk.: https://cdn5.euraxess.org/sites/default/files/brochures/kina21620b3c_lv.pdf.

²⁸ Termina skaidrojumu sk. sadaļā "Termini".

²⁹ Par angļu valodas terminu *joint degree, joint diploma; double degree, double diploma* un *multiple degree, multiple diploma* atbilstmēm latviešu valodā sk. LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr.34, 31.08.2004. Sk.: <https://likumi.lv/doc.php?id=93535>.

- 7) kvalitātes nodrošināšana uzņemšanai doktorantūrā un promocijas darbu, kā arī doktora teorētisko pētījumu un mākslinieciskās jaunrades darbu vadībā.³⁰

Pamatojoties minētajos kritērijos, konceptuālais ziņojums izvirza priekšlikumus jaunam, uz inovācijām orientētam doktorantūras modelim un tā ieviešanai. Priekšlikumi ietver prasības:

- 1) **augstskolām, lai iegūtu tiesības izveidot jaunas DSP, īstenot esošās DSP, kā arī lai tām tiktu piešķirtas promocijas tiesības;**
- 2) jaunas DSP licencēšanai un akreditācijai;
- 3) doktorantūras skolu izveidei, ņemot vērā Eiropas un citu valstu pieredzi;
- 4) DSP atbilstībai labai starptautiskai praksei (t. sk. Zalcburgas principiem un rekomendācijām) (uzņemšana, DSP saturs);
- 5) DSP kvalitātes iekšējai novērtēšanai;
- 6) DSP akadēmiskajam personālam, promocijas darba vadītājiem un recenzentiem;
- 7) jaunam promocijas procesam;
- 8) akadēmiskās ētikas ievērošanai doktorantūras kontekstā;
- 9) DSP finansēšanai, tostarp doktoranta atalgojumam;
- 10) pēcdoktorantūrai.

Minētos kritērijus un priekšlikumus sagatavoja ar Ministrijas 2019. gada 22. marta rīkojumu Nr. 1-2e/19/125 "Par doktora līmeņa studiju un promocijas sistēmas pilnveides darba grupas izveidi" izveidota darba grupa (turpmāk – darba grupa), kurā piedalījās pārstāvji no Latvijas Universitātes, Rīgas Tehniskās universitātes, Rīgas Stradiņa universitātes, Latvijas Zinātnes padomes, Rektoru padomes, Latvijas Jauno Zinātnieku apvienības, Valsts Zinātnisko institūtu asociācijas un Latvijas Studentu apvienības. Darba grupas uzdevums bija sagatavot un iesniegt Ministrijā priekšlikumus konceptuāli jaunas Zalcburgas principiem un rekomendācijām atbilstošas doktorantūras nodrošināšanai Latvijā, tostarp, priekšlikumus tiesību iegūšanai īstenot DSP. Priekšlikumu izstrādē nozīmīga loma bija Ministrijas, valsts dibināto augstskolu un Pasaules Bankas sadarbībai 2016.–2018. gadā, īstenojot pētījumu par augstākās izglītības pārvaldību, kā arī šīs sadarbības rezultātā Pasaules Bankas izstrādātājiem ieteikumiem.³¹

---

³⁰ Cf. *Austria. Third Cycle (PhD) Programmes*, 2018. Sk.: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/third-cycle-phd-programmes-1_it.

³¹ Pētījuma rezultātā izstrādātos Pasaules Bankas ziņojumus sk. <https://izm.gov.lv/lv/pasaules-bankas-petijums>.

Par šajā konceptuālajā ziņojumā ietvertu jauno doktorantūras finansēšanas modeli tika diskutēts 2020. gada 31. martā. Tiešsaistes diskusijā piedalījās augstskolu un ministriju pārstāvji. Diskusijas rezultāti tika izmantoti, papildinot un precizējot konceptuālā ziņojuma projektu.

Vienlaikus šis konceptuālais ziņojums ietver papildinājumus un precizējumus, kas pamatojas līdz 2019. gada decembra vidum saņemtajos viedokļos. Viedokli sniedza augstskolu prorektori, pētnieki, zinātnes nozaru eksperti individuāli, Daugavpils Universitāte, Kultūras ministrija, Latvijas Mākslas augstskolu asociācija, Latviešu valodas aģentūra, Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Jauno zinātnieku apvienība, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Latvijas Lietišķās valodniecības asociācija un tās domubiedri, Latvijas Neatkarīgā izglītības un zinātnes apvienība, Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija, Latvijas Studentu apvienība, Latvijas Universitāšu asociācija, Latvijas Universitātes Arodbiedrības organizācija, Latvijas Universitātes humanitāro un sociālo zinātņu pārstāvji, Latvijas Zinātnes padomes Sociālo zinātņu ekspertu komisija un citas Latvijas Zinātnes padomes ekspertu komisijas un to locekļi, Latvijas Zinātņu akadēmija, Liepājas Universitāte, Liepājas Universitātes un Ventspils Augstskolas starpaugstskolu doktora studiju programmas "Valodniecība" padome, Pārresoru koordinācijas centrs, Pasaules Banka, Rektoru padome, Valsts zinātnisko institūtu asociācija.

Par konceptuālā ziņojuma sākotnējā projektā (12.11.2019. redakcija) izteiktajiem priekšlikumiem tika diskutēts 2019. gada 21. novembra publiskajā diskusijā "Virzība uz inovatīvu doktorantūru un pētniecības izcilību". Pasākumā piedalījās darba grupa kā priekšlikumu izstrādātāji, Pasaules Bankas eksperti, kas sniedza rekomendācijas doktorantūrai, Eiropas Komisijas programmas *Apvārsnis 2020* Politikas atbalsta instrumenta eksperti un augstākās izglītības un zinātnes nozares pārstāvji.

1. PAŠREIZĒJĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

Detalizēta pašreizējās situācijas analīze par doktorantūru Latvijā sniegta Pasaules Bankas izstrādātajos 2016. un 2018. gada ziņojumos.³² Konceptuālā ziņojuma nodaļā ietvertas būtiskākās Pasaules Bankas pētījuma rezultātā konstatētās problēmas, kam nepieciešams rast risinājumu 2021.–2024. gadā.

Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas 1990. gadā, doktora līmeņa izglītība attīstījies galvenokārt augstskolu iekšienē, pamatojoties uz pašu augstskolu iniciatīvām un aktivitātēm. Nacionālie tiesību akti precīzi nosaka promocijas procesu,³³ kam salīdzinājumā ar doktora zinātniskā grāda piešķiršanu citās valstīs piemīt vairākas unikālas iezīmes, tomēr tie neregulē vai arī regulē nepietiekamā apmērā daudz būtisku aspektu, kas attiecas uz doktorantūras kvalitāti. Tāpēc doktorantūras saturs, procedūras un kvalitāte dažādās augstskolās var krasi atšķirties.

1.1. AUGSTSKOLAS PĒTNIECISKĀ UN AKADĒMISKĀ KAPACITĀTE

Prasība augstskolām, kas īsteno DSP, demonstrēt ilgtspējīgu augstskolas attīstības stratēģijai atbilstošu zinātnisko darbību, faktiski neeksistē.

Augstskolām trūkst aktīvu pētnieku³⁴ kritiskās masas: **finansējuma trūkuma dēļ** īstenoto zinātnisko pētniecības projektu apjoms nav pietiekams. Tā rezultātā augstskolas nevar nodrošināt pilnvērtīgu pieredzes apmaiņu starp pētniekiem un doktorantiem, kā arī doktorantu zinātniski pētnieciskā darba kritisko analīzi. Vienlaikus zinātnisko pētniecības projektu trūkuma dēļ augstskolas nespēj piesaistīt un nodarbināt ārvalstu doktorantus, tādējādi ierobežojot doktorantu sadarbības tīklu veidošanos, starptautiski atpazīstamu zinātnisku publikāciju sagatavošanu un pieredzes apmaiņu. Saskaņā ar OECD datiem, 2016. gadā Latvijā starptautisko studentu īpatsvars doktorantūras programmās bija 11 %³⁵, savukārt 2017. gadā – 10 %.³⁶ OECD uzsver, ka labāko doktorantu piesaistīšana no visas pasaules dod iespēju valstīm iegūt vadošo lomu pētniecībā un inovācijās.

³² Sursock, A., *Latvian doctoral studies and promotion system*, 2016. Sk.:

https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Latvian_doctoral_studies_and_promotion_system.pdf un *World Bank Support to Higher Education in Latvia. Focus on Performance. Volume 3: Academic Careers*, 2018. Sk.:

https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Vol_3_Academic_Careers.pdf.

³³ Ministru kabineta 2005. gada 27. decembra noteikumi 1001 "Zinātniskā doktora grāda piešķiršanas (promocijas) kārtība un kritēriji". Sk.: <https://m.likumi.lv/ta/id/124787-zinatniska-doktora-grada-pieskirsanas-promocijas-kartiba-un-kriteriji>.

³⁴ Termina skaidrojumu sk. sadaļā "Termini".

³⁵ OECD, *Education at a Glance 2018. OECD indicators*. Sk.: https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2018/latvija_kvcfj2-lv. Sk. datu izlasi par Latviju: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/kvcfj2-lv.pdf?expires=1566908358&id=id&accname=guest&checksum=2771D5B439CA62614A6D09CF716B6063>

³⁶ OECD, *Education at a Glance 2019. OECD indicators*. Sk.: <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance-19991487.htm?refcode=20190209ig>. Sk. datus par ārvalstu studentu mobilitāti augstākajā izglītībā (2010, 2013, 2017): <https://doi.org/10.1787/888933978398>.

DSP akreditācija notiek, akreditējot studiju virzienu. Tas neatbilst DSP specifikai – pētniecība faktiski netiek izvērtēta. Saskaņā ar Pasaules Bankas ziņojumu eksistē tādas augstskolas, kas uzņem doktorantus, bet nespēj nodrošināt iespēju veikt zinātnisko pētījumu izvēlētajā zinātnes nozarē.³⁷ DSP kvalitātes ārējās novērtēšanas nepilnības negatīvi ietekmē DSP kvalitātes iekšējo novērtēšanu. Tā nenotiek pietiekamā apmērā, kļūstot formāla.

Vairākās augstskolās darbojas projekti, iniciatīvas, kas tiek sauktas par doktorantūras skolām, tomēr tās neīsteno visa doktorantūras posma pārvaldības un uzraudzības funkcijas (piemēram, uzņemšana, promocijas darba izstrāde, grāda piešķiršana). Doktorantūras skolas veic tikai atsevišķas no minētajām funkcijām.

Tas, ka doktora grādu drīkst piešķirt tikai noteiktas zinātnes nozares promocijas padome, neveicina starpnozaru zinātnisko pētījumu veikšanu.

Nav modeļa, kas veicinātu starpinstitucionālas DSP. Īstenojot kopīgu DSP, tostarp starptautisku kopīgu DSP, šobrīd tiek akreditēta tikai tā kopīgās DSP daļa, ko īsteno konkrētā augstskola. Starptautisku kopīgu DSP gadījumā grūtības sagādā arī DSP kredītpunktu apjomu salāgošana, jautājums par diploma saturu un parakstītāju, zinātnes nozaru sadalījums un atšķirīgi doktora zinātniskā grāda piešķiršanas jeb promocijas procesi.

Šobrīd promocijas darba izstrāde lielākoties notiek viena profesora vadībā. Nereti vērojama vāja saikne ar doktora darba vadītāju. Promocijas darba vadītājiem pietiek ar doktora zinātnisko grādu. Turklāt tas, vai promocijas darba vadītājs ir aktīvs zinātnieks (proti, publicējas), ir sekundāri. Promocijas darbu vadītājiem dažreiz pietrūkst vadīšanas prasmes³⁸, tāpēc bieži vien nav skaidra promocijas darba vadītāja un doktoranta atbildība promocijas darba izstrādes procesā.

Augstskolas nepietiekami piedāvā studiju kursus plaši izmantojamo prasmju apguvei, piemēram, ne visu augstskolu doktorantiem ir iespēja apgūt pētniecības metodoloģiju. Pasaules Bankas eksperti novērojuši, ka dažas DSP veicina akadēmisko prasmju attīstību kā daļu no DSP programmā apgūstamajām zināšanām un prasmēm, savukārt citas augstskolas uzskata, ka doktorantu vai grāda pretendentu³⁹ iesaiste pētnieciskajā darbā ir pietiekama, lai iegūtu šīs prasmes. Šādas atšķirības var novērot DSP arī vienā augstskolā, ja tai ir decentralizēta pieeja doktora līmeņa studijām. **Tikai dažās augstskolās lekcijas/ semināri par zinātnisko ētiku un akadēmisko/ zinātnisko godīgumu veido daļu no studiju kursu satura.**⁴⁰

---

³⁷ Sursock, A., *Latvian doctoral studies and promotion system*, 2016, p. 11. Sk.:

https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Latvian_doctoral_studies_and_promotion_system.pdf.

³⁸ Sk. Anne Lee, *Successful Research Supervision*, Routledge, 2012.

³⁹ Termina skaidrojumu sk. sadaļā "Termini".

⁴⁰ *World Bank Support to Higher Education in Latvia. Focus on Performance. Volume 3: Academic Careers*, 2018, p. 174. Sk.: https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Vol_3_Academic_Careers.pdf.

Šobrīd trūkst izvēsta, pilnīga, visām valstī īstenotajām DSP saistoša dokumenta par doktora grāda ieguvēja zināšanām un prasmēm. Īss, pašreizējā tiesību aktu regulējumā noteiktais doktora zināšanu un prasmju raksturojums sniegts Rektoru padomes darba grupas izstrādātajā dokumentā “Ciklu noslēguma prasību apraksti Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrai”.⁴¹ Šis dokuments galvenokārt izriet no Profesiju klasifikatora un attiecas uz zinātnieka profesiju. Atsevišķās DSP ir iekļauts sasniedzamo studiju rezultātu raksturojums – doktora zināšanas un prasmes. Laba starptautiskā prakse rāda, ka šādu dokumentu izstrādā augstākās izglītības kvalitātes aģentūra vai universitāšu asociācija, piemēram, Apvienotajā Karalistē – Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas aģentūra, Īrijā – Universitāšu asociācija.⁴²

2018. gadā valsts dibinātajās augstskolās bija 1944 doktorantu (sk. 1. tabulu).

1. tabula. Doktorantu skaits valsts dibinātajās augstskolās 2018. gadā

Valsts augstskolas	Doktorantu skaits DSP
Latvijas Universitāte	653
Rīgas Tehniskā universitāte	572
Rīgas Stradiņa universitāte	227
Latvijas Lauksaimniecības universitāte	154
Daugavpils Universitāte	112
Latvijas Mākslas akadēmija	48
Banku augstskola	47
Liepājas Universitāte	28
Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija	23
Latvijas Kultūras akadēmija	21
Rēzeknes Tehnoloģiju augstskola	21
Ventspils Augstskola	20
J. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija	11
Vidzemes Augstskola	7
Kopā	1944

Avots: Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2018. gadā.⁴³

1.2. DOKTORANTŪRAS FINANSĒJUMS

Augstskolas stipendiju fondu izveido, katrai pilna laika doktorantūras VB studiju vietai paredzot dotāciju 990,32 euro gadā jeb 99,03 euro mēnesī saskaņā ar Ministru kabineta 2004. gada 24. augusta noteikumu Nr. 740 “Noteikumi par stipendijām” 6. punktu. Savukārt saskaņā ar šo

⁴¹ Ciklu noslēguma prasību apraksti (cycle descriptors) Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrai. Sk.:

[http://www.aic.lv/ar/macibsp/3_3_Ciklu_%20nosleguma_prasibu_apraksti_\(deskroptori\).pdf](http://www.aic.lv/ar/macibsp/3_3_Ciklu_%20nosleguma_prasibu_apraksti_(deskroptori).pdf)

⁴² Sk. Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA), *Characteristics Statement: Doctoral Degree*, UK, 2015, available: https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/doctoral-degree-characteristics-15.pdf?sfvrsn=50aef981_10 un Irish Universities Association (IUA), *Irish Universities PhD Graduates' Skills*, available [03.07.2019.]: <https://www.iaa.ie/publication/irish-universities-phd-graduates-skills/>.

⁴³ Izglītības un zinātnes ministrija, *Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2018. gadā. Galvenie statistikas dati*, 2019. Sk.: https://izm.gov.lv/images/statistika/augst_izgl/Augstakas_izglitibas_LV_parskats_2018.pdf.

noteikumu 8. punktu, doktorantam DSP apguvei minimālā stipendija ir 113,83 euro mēnesī. Tas nozīmē, ka faktiski no VB tiek piešķirts finansējums ne visām doktorantūras VB studiju vietām, bet tikai aptuveni 80 % no tām. Grāda pretendents, saskaņā ar Ministru kabineta 2020. gada 25. marta noteikumiem Nr. 107 "Grozījumi Ministru kabineta 2004. gada 24. augusta noteikumos Nr. 740 "Noteikumi par stipendijām" zinātniskā doktora grāda ieguvei stipendija vairs nav paredzēta.

Stipendijas niecīgais apmērs (DSP apguvei – 113,83 euro mēnesī) vai tās neesamība neļauj doktorantiem un grāda pretendentiem pilnībā koncentrēties uz DSP apgūšanu un promocijas darba izstrādi, jo viņiem ir paralēli jāstrādā citur, lai segtu savus izdevumus. Šī iemesla dēļ doktoranti un grāda pretendenti faktiski pārsvarā ir nepilna laika studējošie (lai arī formāli DSP ir pilna laika studijas), nevis pilna laika pētnieki augstskolā vai zinātniskajā institūtā, kā tam būtu jābūt saskaņā ar labu starptautisko praksi. Saskaņā ar Rīgas Tehniskās universitātes 2018./19. gada doktorantu aptaujas rezultātiem, laika trūkums ar DSP un promocijas darbu nesaistītu iemeslu dēļ ir uzskatāms par galveno šķērslī, kādēļ netiek sasniegts vēlamais progress DSP apgūvē un promocijas darba izstrādē. Gandrīz divas trešdaļas respondentu (64,8 %) norādīja, ka galvenais šķērslis ir laika trūkums darba dēļ. Liela daļa doktorantu ir nodarbināti pilnas slodzes darbā, kas nav saistīts ar viņu zinātniski pētniecisko darbu.⁴⁴

Ministriju bāzes finansējuma aprēķinam izmantotie dati liecina, ka pēdējos trijos gados 34 jeb 15 % no aizstāvētajiem promocijas darbiem bija izstrādāti valsts zinātniskajos institūtos, kas apliecina šo pētniecības organizāciju potenciālu doktorantu sagatavošanā, it īpaši nodrošinot pētniecības procesu un darba zinātnisko vadību. Promocijas darbu izstrādes laikā doktoranti bija darba tiesiskajās attiecībās un saņēma atalgojumu zinātnisko institūciju pētniecības projektu ietvaros. Tomēr jāsecina, ka patlaban īstenotā doktorantūras kārtība neveicina universitāšu un valsts zinātnisko institūtu sadarbību, jo VB finansējums DSP apguvei pilnībā nonāk universitāšu rīcībā neatkarīgi no pētniecības īstenošanas vietas.

Pašreizējais doktorantūras modelis neveicina doktorantu un grāda pretendentu studiju un pētniecības mobilitāti. Rīgas Tehniskās universitātes aptauja rāda, ka tikai 14 % doktorantu 2018./2019. studiju gadā ir piedalījušies kādā doktora studiju apmaiņas programmā un veikuši zinātniskos pētījumus promocijas darba ietvaros ārpus Latvijas.⁴⁵

Latvijas finansiālais ieguldījums zinātnē nav pietiekams. Saskaņā ar jaunākajiem EUROSTAT datiem, 2018. gadā Latvija ierindojas ceturtajā vietā no beigām starp ES valstīm, apsteidzot Maltu, Kipru un Rumāniju, pētniecības un attīstības izdevumos sasniedzot 0,64 % no iekšzemes

---

⁴⁴ Sk. Rīgas Tehniskās universitātes Doktorantūras skola, 2018./2019. studiju gada doktorantu aptaujas rezultātu kopsavilkums. Sk.:

https://estudijas.rtu.lv/pluginfile.php/1634802/mod_resource/content/2/2018.2019.%20studiju%20gada%20doktorantu%20aptaujas%20rezult%C4%81tu%20kopsavilkums.pdf

⁴⁵ Ibidem.

kopprodukta pieauguma, kas ir labākais rezultāts kopš 2012. gada.⁴⁶ Atsevišķas zinātnes nozares (medicīna un veselības zinātnes; inženierzinātnes un tehnoloģijas) spēj atbalstīt doktorantus labāk nekā citas (sociālās zinātnes; humanitārās un mākslas zinātnes). Tikai ļoti ierobežots doktorantu skaits spēj veltīt pietiekamu laiku pētnieciskā darba izstrādei un uz šīs pētniecības pamata sagatavot DSP prasībām atbilstoša skaita starptautiski atpazīstamas zinātniskas publikācijas un promocijas darbu.

Pašreiz VB finansējums vienai doktorantūras VB studiju vietai ir no ~ 4500 līdz ~ 16 000 euro gadā, ņemot vērā minimālos studiju vietas izmaksas koeficientus un studiju vietas bāzes izmaksas 1518,98 euro apmērā.⁴⁷ 2019. gadā visu iesaistīto ministriju VB finansētās pilna laika doktorantūras studiju vietās studē 1226 doktorantu, un finansējums VB studiju vietām ir 11 313 078 euro.⁴⁸

Normatīvajā regulējumā noteiktā augstākās izglītības finansēšanas formula⁴⁹ paredz standarta piešķirumu par katru studentu atkarībā no zinātnes nozares. Katrai zinātnes nozarei ir noteikta minimālā un optimālā summa. Pašlaik augstskolās tiek nodrošināts minimālais apjoms, bet ar to nepietiek, lai visos gadījumos nosegtu visas izmaksas, piemēram, doktoranta stipendiju, publicēšanās izdevumus, materiāltehniskās bāzes izmaksas, mobilitāti, studiju kursu izmaksas, promocijas darba vadītāja atalgojumu u.c.

Pasaules Bankas ziņojumā norādīts, ka dažās augstskolās VB finansējums doktorantūras studiju nodrošināšanai ticis novirzīts cita līmeņa studijām (maģistra un bakalaura studiju programmām), jo arī to finansējums nav pietiekams.⁵⁰

Saskaņā ar OECD 2017. gada datiem Latvijā ir ļoti zems doktora grādu ieguvušo īpatsvars uz iedzīvotāju skaitu (Latvijā 0,3 %, citās OECD valstīs vidēji 1,1 %)⁵¹. Mazo doktora grādu ieguvušo skaitu izskaidro vairāki faktori – ierobežotais zinātnes finansējums, doktora līmeņa augstākās izglītības finansēšanas modelis, kas neparedz adekvātu doktoranta pētniecības un mobilitātes nodrošinājumu un sasaisti ar tautsaimniecības nozarēm, kā arī globālā konkurence par talantiem, piedāvājot pilnībā finansētas doktorantūras studijas ar konkurētspējīgu atalgojumu studiju laikā.⁵²

---

⁴⁶ Eurostat, *Intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance and source of funds*. Sk. [27/11/19]: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rd_e_gerdfund&lang=en.

⁴⁷ Detalizētāku finansējuma piešķiršanas kārtību un vienas studiju vietas aprēķinu sk. Ministru kabineta 2006. gada 12. decembra noteikumos Nr. 994 "Kārtība, kādā augstskolas un koledžas tiek finansētas no valsts budžeta līdzekļiem": <https://likumi.lv/ta/id/149900-kartiba-kada-augstskolas-un-koledzas-tiek-finansetas-no-valsts-budzeta-lidzekliem>.

⁴⁸ Izmaksu apmērs norādīts saskaņā ar formulu, kā tiek aprēķināts VB finansējums piešķirtajām studiju vietām. Sk. *ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Sursock, A., *Latvian doctoral studies and promotion system*, 2016, p. 9. Sk.:

https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Latvian_doctoral_studies_and_promotion_system.pdf.

⁵¹ Sk. *OECD Education statistics 2018*: <http://www.oecd.org/science/inno/careers-of-doctorate-holders.htm>; Excel tabula: <https://doi.org/10.1787/888933941538>.

⁵² No *EUA viedoklis par ESF stipendijām*, 2019, nepublicēts.

Lai arī liela daļa ES fondu līdzekļu ir ieguldīti aktivitātēs pētniecībā nodarbināto skaita palielināšanai, kopš 2014. gada zinātnē nodarbināto skaits (PLE) ir tikai nedaudz palielinājies – no 5739 uz 6039 zinātniskajiem darbiniekiem. Latvijā joprojām ir viens no zemākajiem rādītājiem zinātnē nodarbināto īpatsvarā no kopējā valsts darbaspēka skaita (0,62 %), salīdzinājumā ar citu ES dalībvalstu vidējo rādītāju – 1,39 % (Lietuvā – 0,88 %, Igaunijā – 0,97 %). Nepietiekamais zinātnisko darbinieku skaits ir tiešā veidā saistīts arī ar doktorantu un doktora grāda ieguvēju skaita dinamiku. Šo rādītāju nepalielinot, netiks nodrošināti būtiski cilvēkresursi Latvijas tautsaimniecības transformācijai uz augstākas pievienotas vērtības produktiem un pakalpojumiem atbilstoši Latvijas Viedās specializācijas stratēģijai (RIS3).

Mazā doktoru skaita dēļ augstākās izglītības un zinātnes sistēma nevar nodrošināt akadēmiskā un zinātniskā personāla atjaunotni, kā arī nevar nodrošināt uzņēmējdarbības sektoram nepieciešamo cilvēkresursu bāzi inovācijām.

1.3. PROMOCIJAS PROCESS

Lielākajā daļā augstskolu DSP ir nošķirtas no doktora grāda piešķiršanas procesa (promocijas procesa).⁵³ Šobrīd doktoranti var pabeigt DSP, bet neiegūt grādu. Tā iegūšanai ir paredzēts atsevišķs process. Lai virzītu promocijas darbu aizstāvēšanai, doktorantam vispirms sekmīgi jāpabeidz akreditēta DSP, tostarp jānokārto DSP paredzētie eksāmeni atbilstošajā zinātnes nozarē / apakšnozarē.

Doktora zinātniskā grāda saņemšanai grāda pretendents iesniedz savu promocijas darbu augstskolā, kurai ir deleģētas promocijas tiesības attiecīgajā zinātnes nozarē.

Augstskola nodod iesniegto promocijas darbu izskatīšanai promocijas padomē. **Turpmākajā promocijas procesā iesaistīta ne tikai augstskolas veidotā promocijas padome un tās noteiktie trīs promocijas darba recenzenti, bet arī Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisija (VZKK).**⁵⁴

Augstskola izveido promocijas padomes zinātnes nozarē vai apakšnozarē. Katras promocijas padomes sastāvā tiek iekļauti vismaz pieci zinātnieki, kuriem ir LZP eksperta tiesības zinātnes nozarē⁵⁵, no tiem diviem – zinātnes apakšnozarē, kurā tiek aizstāvēts promocijas darbs. Promocijas padomē drīkst iekļaut ārvalstu zinātniekus, ja saņemta VZKK piekrišana. Promocijas padomes pilnvaru termiņš nepārsniedz sešus gadus. Promocijas padome darbojas saskaņā ar tās nolikumu, kuru apstiprina augstskola. Pasaules Bankas pētījumā norādīts, ka lielās augstskolas spēj izveidot

⁵³ RSU norāda, ka arī pie pašreizējā regulējuma studijas un grāda piešķiršanu augstskola var organizēt nenošķirti. RSU doktorantūras nodaļa atbild par visu doktora līmeņa studiju procesu līdz diploma izsniegšanai.

⁵⁴ Sk. pašreizējā promocijas procesa shēmu un laika grafiku: http://lja.lv/wp-content/uploads/2012/03/promocijasProcess_SHEMA_LJZA_01.12.2010.pdf.

⁵⁵ Saskaņā ar Ministru kabineta 2019. gada 9. jūlija noteikumiem Nr. 320 "Latvijas Zinātnes padomes ekspertu tiesību piešķiršanas un ekspertu komisiju izveides kārtība". Sk.: <https://likumi.lv/ta/id/308118-latvijas-zinatnes-padomes-ekspertu-tiesibu-pieskirsanas-un-ekspertu-komisiju-izveides-kartiba>.

promocijas padomi, kas atbilst promocijas darba nozarei, bet to nav iespējams realizēt visās DSP, jo to realizācijā ir iesaistīti tikai daži LZP eksperti.⁵⁶

Promocijas padome izvērtē iesniegto promocijas darbu un lemj par tā pieņemšanu publiskai aizstāvēšanai. Pieņemot promocijas darbu aizstāvēšanai, promocijas padome nosaka darbam trīs recenzentus, no kuriem viens ir šīs promocijas padomes eksperts atbilstošajā zinātnes apakšnozarē, bet divi – apakšnozares eksperti no citām augstskolām vai organizācijām (vēlams ārpus Latvijas), kā arī nedēļas laikā promocijas darbu un ar to saistītos dokumentus nosūta VZKK. VZKK izvēlas anonīmu recenzentu, kas izvērtē promocijas darbu. Anonīmais recenzents sniedz atzinumu par to, vai darbs satur un metodoloģijas ziņā atbilst vispārpieņemtajiem starptautiskajiem attiecīgās nozares standartiem. Ja šī pirmā recenzenta ieskatā promocijas darbs neatbilst minētajiem standartiem, darbs tiek dots vērtēšanai otram recenzentam. Ja arī otrs recenzents novērtē promocijas darbu negatīvi, tad darbs jāpārstrādā, un pēc uzlabojumu veikšanas to atkal var virzīt VZKK. Pasaules Banka uzsver, ka šī procesa daļa ir novecojusi, un tas ir birokrātisks kontroles elements bez faktiskas zinātniskās vērtības.⁵⁷

Promocijas padomes izvirzītie recenzenti pilnībā izlasa promocijas darbu, bet lēmums par grāda piešķiršanu vai atteikumu piešķirt grādu nosaka promocijas padomes locekļu balsojums. Pasaules Banka pauž bažas, ka praksē promocijas padomju locekļi reizēm neizlasa promocijas darbu tik rūpīgi, kā to izlasa recenzenti. Tā kā recenzentu ietekme balsojumā ir atkarīga no padomes locekļu skaita, tad viņu ietekme akadēmiskās diskusijas vērtējumā ir mainīga.⁵⁸

Par pieņemto lēmumu promocijas padome nedēļas laikā rakstiski informē pretendentu, augstskolu un VZKK. Visiem minētajiem ir tiesības apstrīdēt gala lēmumu.

Kopumā esošais promocijas process aizņem no 6 līdz 12 mēnešiem no darba iesniegšanas līdz diploma saņemšanai, atsevišķos gadījumos pat ilgāk.

1.4. PĒCDOKTORANTŪRA

Normatīvais regulējums nesniedz skaidru priekšstatu par pēcdoktoranta statusu, tikai to, ka jaunais zinātnieks ir persona, kura veic zinātnisko darbību un zinātnisko kvalifikāciju ieguvusi pēdējo 10 gadu laikā (Zinātniskās darbības likuma 5. panta ceturtā daļa). Pirmo reizi pēcdoktoranta statuss definēts valsts atbalsta programmā pēcdoktorantiem, kas tiek finansēta no ES fondiem:

Latvijas vai ārvalsts zinātnieks, kas doktora grādu ieguvis ne agrāk kā piecus gadus (pirmajā un otrajā pētniecības pieteikumu atlases kārtā) vai ne agrāk kā 10 gadus (trešajā un

---

⁵⁶ Sursock, A., *Latvian doctoral studies and promotion system*, 2016, p. 11. Sk.:

https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Latvian_doctoral_studies_and_promotion_system.pdf.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Ibidem.

turpmākajās pētniecības pieteikumu atlases kārtās) pirms pētniecības pieteikuma iesniegšanas termiņa.⁵⁹

Šobrīd pēcdoktorants īsteno savu projektu un veido savu grupu, nevis iekļaujas vadošā pētnieka grupā, lai pārņemtu viņa pieredzi. Atbilstoši projekta nosacījumiem, pēcdoktorantam ir zinātniskais vadītājs. Latvijas akadēmiskās karjeras sistēma neparedz **pēcdoktoranta statusu kā mobilitātes iespēju**. Saskaņā ar Pasaules Bankas ziņojumu tas var nelabvēlīgi ietekmēt Latvijas jauno zinātnieku, kā arī ārvalstu jauno zinātnieku, kas meklē mobilitātes iespējas, izredzes starptautiska līmeņa konkursos.⁶⁰

---

⁵⁹ Sk. Ministru kabineta 2016. gada 19. janvāra noteikumi Nr. 50 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 1.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt Latvijas zinātnisko institūciju pētniecisko un inovatīvo kapacitāti un spēju piesaistīt ārējo finansējumu, ieguldot cilvēkresursos un infrastruktūrā" 1.1.1.2. pasākuma "Pēcdoktorantūras pētniecības atbalsts" īstenošanas noteikumi": <https://likumi.lv/ta/id/279803-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-1-1-1-specifiska-atbalsta-merka-palielinat-latvijas-zinatnisko-instituciju>.

⁶⁰ *World Bank Support to Higher Education in Latvia. Focus on Performance. Volume 3: Academic Careers*, 2018, p. 178. Sk.: https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Vol_3_Academic_Careers.pdf.

2. JAUNS DOKTORANTŪRAS MODELIS

Turpmākajās sadaļās sniegti priekšlikumi prasībām, kas jāievieš, lai Latvijas augstskolas spētu piedāvāt Zalcburgas principi un rekomendācijām atbilstošu un uz inovācijām orientētu doktorantūru. Plānotās doktorantūras izmaiņas ir Latvijas augstākās izglītības sektora un Izglītības un zinātnes ministrijas iniciatīva, balstītas darba grupas ieteikumos.

2.1. AUGSTSKOLAS PĒTNIECISKĀ KAPACITĀTE

DSP īsteno pilna cikla augstskolas: universitātes, akadēmijas un augstskolas. Augstskolai vai augstskolu konsorcijam⁶¹ (turpmāk attiecībā uz abiem – augstskola), kas vēlas īstenot DSP un piešķirt doktora grādu, jādemonstrē ilgtspējīga, tās attīstības stratēģijai atbilstoša zinātniskā vai mākslinieciskās jaunrades darbība, kā arī jāīsteno bakalaura un maģistra studiju programmas.

Ilgtspējīgu zinātnisko darbību apliecina starptautiski atpazīstamu zinātnisku publikāciju skaits, patentu skaits, pētniecības projektos un līgum-pētījumos piesaistītais finansējums, aizstāvēto promocijas darbu skaits, akadēmiskā personāla ar zinātnisko doktora grādu skaits, Zinātnisko institūciju darbības starptautiskā novērtējuma rezultāti u.tml. Promocijas darbu vai doktora teorētisko pētījumu un mākslinieciskās jaunrades darbu aizstāvēšana DSP notiek katru gadu. Neietverot studējošos, universitātēs doktora zinātniskais grāds ir vismaz 65 %, augstskolās vismaz 50 %, akadēmijās vismaz 20 % no akadēmiska personāla amatos ievēlētajām personām.⁶²

Augstskolas pētniecisko kapacitāti nosaka tās vērtējums Zinātniskās darbības likumā noteiktajā zinātnisko institūciju darbības starptautiskajā novērtējamā.⁶³

Sākot ar 2026. gadu, augstskola iegūs tiesības izveidot jaunas DSP, īstenot esošās DSP, kā arī tai tiks piešķirtas promocijas tiesības, ja:

- a. tā būs piedalījies 2025. gadā plānotajā Zinātnisko institūciju darbības starptautiskajā novērtējumā⁶⁴ un

---

⁶¹ Termina skaidrojumu sk. sadaļā "Termini".

⁶² Kritēriji noteikti saskaņā ar 2020. gada 18. februārī Ministru kabinetā izskatīto konceptuālo ziņojumu "Par augstskolu iekšējās pārvaldības modeļa maiņu". Sk. IZM, *Konceptuālais ziņojums "Par augstskolu iekšējās pārvaldības modeļa maiņu"*, 32.–33. lpp.: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40483658&mode=mk&date=2020-02-18>.

⁶³ Sk. Zinātniskās darbības likuma 41. pantu: <https://likumi.lv/ta/id/107337-zinatniskas-darbibas-likums>.

⁶⁴ Par pēdējo (2013. gadā veikto) un 2019. gadā uzsākto novērtējumu sk. IZM, *Zinātnisko institūciju starptautiskais novērtējums*: <https://www.izm.gov.lv/lv/zinatnisko-instituciju-starptautiskais-izvertejums>.

- b. **augstskolas un tās DSP īstenošanas sadarbības partnera – zinātniskās institūcijas (ja attiecināms) – vērtējums visos kritērijos būs vismaz trīs⁶⁵ punkti,⁶⁶**
- c. **augstskolai, kura vēlas īstenot profesionālo DSP mākslās, būs jāatbilst mākslas un kultūras augstskolas veidam un tam noteiktajiem kritērijiem.**

Esošo DSP īstenošana būs apturama, atņemot licenci, ja to īsteno tāju-institūciju novērtējums būs divi punkti vai zemāks.⁶⁷

Augstskolai jānodrošina, ka piedāvātā DSP ir saistīta ar augstskolā īstenoto pētniecību un aktuālajiem izaicinājumiem zinātnē, un ir vērsta uz doktorantu karjeras attīstības iespējām.

Augstskolai jāizstrādā **vidēja termiņa (līdz septiņiem gadiem)⁶⁸ DSP attīstības plāns, kas ir daļa no kopējā augstskolas pētniecības plāna**, īpašu uzmanību pievēršot spēcīgas pētniecības vides veidošanai un mehānismiem, kas uzlabo DSP kvalitāti. DSP attīstības plānā jāietver atsevišķa sadaļa par doktorantu karjeras attīstības iespējām, cita starpā ņemot vērā Latvijas augstākās izglītības un zinātnes sektora nelielo izmēru.⁶⁹

Augstskolai jābūt izstrādātam un apstiprinātam dokumentam, kas raksturo **labu doktorantūras īstenošanas praksi**, tostarp, par finansēšanu, trīspusēju līgumu starp doktorantu, promocijas darba vai doktora zinātniskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītāju/-iem un doktorantūras skolu, recenzentu izvēli u.tml. Jāņem vērā, ka dažādās zinātnes nozarēs šī dokumenta saturs var nedaudz atšķirties. Šim dokumentam jābūt publiski pieejamam (tiešsaistē) gan latviešu, gan angļu valodā (pieejams gan ārvalstu ekspertiem, kas vērtēs augstskolas pētniecisko kapacitāti, gan promocijas darbu ārvalstu recenzentiem).⁷⁰

Visām augstskolām, kas īsteno DSP, jāievēro Zalcburgas principi un rekomendācijas, lai nodrošinātu doktorantūras kvalitāti. Mākslas un kultūras augstskolām, kas īsteno profesionālās DSP mākslās, ieteikums izmantot arī Florences principus.⁷¹

⁶⁵ Nākotnē vērtējuma metodoloģijā jāparedz, ka ārējiem ekspertiem jāsniedz atzinums par DSP izveides vai turpināšanas lietderību, ņemot vērā, ka vērtējums var nebūt viens līdz pieci skalā, bet savādāk.

⁶⁶ Nākotnē vērtējuma metodoloģijai jāietver mākslas un kultūras augstskolu definētus savus specifiskos sasniedzamos kritērijus mākslās. Šie kritēriji tiks piemēroti, izvērtējot mākslas un kultūras augstskolu DSP humanitārajās un mākslas zinātnēs.

⁶⁷ Šis kritērijs netiek piemērots attiecībā uz profesionālajām DSP mākslās, kā arī līdz atbilstošo kritēriju izstrādei, attiecībā uz mākslas un kultūras augstskolu DSP humanitārajās un mākslas zinātnēs.

⁶⁸ Saskaņā ar Attīstības plānošanas sistēmas likumu.

⁶⁹ Skaidru pētnieka karjeras perspektīvu trūkums ir galvenais iemesls, kāpēc jauniešiem ir tik maza interese par zinātni un pētniecību. Sk. EUA, *Salzburg II – Recommendations*, 2010. Sk.:

<https://www.eua.eu/resources/publications/615:salzburg-ii-%E2%80%93-recommendations.html>.

⁷⁰ Kā piemēru sk. University of Tartu. *Good practice of doctoral studies*. Sk. [04.07.2019.]:

https://www.ut.ee/sites/default/files/www_ut/oppimine/doktoriope_he_a_tava-en.pdf.

⁷¹ Sk.: https://www.elia-artschools.org/userfiles/File/customfiles/26-september-florence-principles-for-web_20191107101055.pdf.

Doktorantu iesaiste pētniecībā ir noteicošais doktorantūras īstenošanas nosacījums. Lai to īstenotu, augstskolai jānodrošina motivējoša pētniecības vide ar atbilstošu, modernu infrastruktūru.⁷² Minētie aspekti tiek novērtēti Zinātnisko institūciju darbības starptautiskajā novērtējumā. **Veidojot DSP, augstskolām jāapzina ārpus tām esošā pētniecības infrastruktūra un jāpiesaista sadarbības partneri – valsts zinātniskie institūti vai citas pētniecības organizācijas, lai ar sadarbības līgumiem nodrošinātu motivējošu pētniecības vidi ar atbilstošu, modernu infrastruktūru, vienlaikus mazinot Latvijas pētniecības telpas sadrumstalotību.**

Saskaņā ar Pasaules Bankas ieteikumu augstskolām, lai mazinātu augstākās izglītības sistēmas sadrumstalotību, ir savstarpēji jāsadarbjas dažādu pakalpojumu sniegšanā: attiecībā uz bibliotēkām, plaši izmantojamo prasmju studiju kursiem, pētniecības metodoloģiju (parasti vienas zinātnes nozares ietvaros) utt.⁷³ Tas ļautu palielināt doktorantūras produktivitāti (sasniedzamie rezultāti) un efektivitāti (process, kas sniedz vajadzīgos rezultātus) un vajadzības gadījumā radīt doktorantu kritisko masu.

Ņemot vērā Latvijas augstākās izglītības un zinātnes sektora nelielo izmēru, Pasaules Banka rekomendē doktorantūras kvalitātes nodrošināšanai īstenot internacionalizāciju: doktorantu un mācībspēku apmaiņa, starptautisku kopīgu DSP izveide.⁷⁴ Doktorantūrā internacionalizācija tiek īstenota dažādos veidos:

- a) nodrošinot starptautiski atvērtu vidi augstskolā – piesaistot ārvalstu doktorantus un mācībspēkus, īstenojot starptautiskus pētniecības pasākumus, nodrošinot kopīgi vadītus promocijas darbus vai doktora teorētiskos pētījumus un mākslinieciskās jaunrades darbus (*co-tutelle*), atbalstot individuālas studiju un pētniecības mobilitātes;
- b) īstenojot starptautiskas kopīgas DSP (kopīgas, integrētas studiju programmas, apvienotas promocijas jeb doktora grāda piešķiršanas padomes un kopīgs doktora grāds).

DSP attīstības plānā jāietver tādi internacionalizācijas instrumenti, kas palielina doktorantūras kvalitāti un institūcijas pētniecisko kapacitāti.

Augstskolai jābūt kvalitātes nodrošināšanas politikai, kas atbilst standartiem un vadlīnijām kvalitātes nodrošināšanai Eiropas augstākās izglītības telpā.⁷⁵ DSP nolikumiem, vadlīnijām, prakses kodeksiem u. tml. regulējošiem dokumentiem jābūt izstrādātiem institūcijas līmenī. Augstskola ir atbildīga par DSP izstrādi, struktūru un organizāciju. Nolikumiem jāregulē doktorantu atlase un uzņemšana, promocijas darba vai doktora zinātniskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba

⁷² Labās prasmes piemēru sk. *The Quality Assurance Agency (QAA), Quality Code, Chapter B11: Research Degrees*, 2018, p. 11-2: https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/chapter-b11_-research-degrees.pdf?sfvrsn=5802f781_8.

⁷³ Sursock, A., *Latvian doctoral studies and promotion system*, 2016, p. 9. Sk.:

https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Latvian_doctoral_studies_and_promotion_system.pdf.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ *Standarti un vadlīnijas Eiropas Augstākās izglītības telpā (ESG)*, Brisele, 2015.

vadība, eksāmeni, novērtēšana un uzraudzība, kā arī promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba aizstāvēšana visā augstskolā centralizēti. Informācijai par visām DSP un regulējumu jābūt pieejamai augstskolas tīmekļa vietnē. Augstskolai jānodrošina katra doktoranta studiju un pētnieciskā darba regulāra uzraudzība, promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadīšanas kvalitāte, augsti promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vērtēšanas un aizstāvēšanas procesa standarti, kā arī jāievieš sistēma vai mehānismi, kuru mērķis ir pārraudzīt doktora grāda iegūšanai veltīto laiku un absolventu skaitu, kā arī noskaidrot doktoru turpmākās gaitas.

Augstskolai jāpiedāvā doktorantiem tāds karjeras atbalsts, kas ņem vērā viņu individuālos mērķus un motivāciju, kā arī plašās doktoru karjeras izvēles iespējas. Lai arī doktorants ir atbildīgs par savas karjeras izvēli, saskaņā ar Zalcburgas principiem un rekomendācijām, ņemot vērā situāciju darba tirgū, augstskolas pienākums ir nodrošināt atbalstu doktorantu profesionālajai attīstībai. Visas augstskolas, kas piedāvā doktorantūru, var iesaistīties starptautiskos karjeras atbalsta centros doktorantiem un pēcdoktorantiem.⁷⁶ Arī Pasaules Banka rekomendē sniegt karjeras atbalstu doktorantiem.⁷⁷

2.2. JAUNAS DOKTORA STUDIJU PROGRAMMAS LICENCĒŠANA UN AKREDITĀCIJA

Doktorantūras galvenais elements ir oriģināls zinātnisks pētījums vai doktora teorētiskais pētījums⁷⁸ un mākslinieciskās jaunrades darbs (profesionālās DSP mākslās), kas jāveic katram doktorantam, tāpēc DSP nevar pielīdzināt bakalaura un maģistra studiju programmām un izvērtēt tās līdzīgi. DSP kvalitātes novērtēšana – akreditācijas process – jānodala no citu studiju programmu izvērtēšanas.

Sākot no 2026. gada, DSP akreditācija tiks īstenota doktorantūras skolas akreditācijas ietvaros, ņemot vērā 2025. gadā plānotā Zinātnisko institūciju darbības starptautiskā novērtējuma rezultātus. Ministrija 2020. gadā ir uzsākusi darbu pie akreditācijas sistēmas pilnveidošanas, paredzot augstskolu cikliskas institucionālās akreditācijas sistēmas un tās normatīvā regulējuma izveidi, līdztekus izstrādājot arī doktorantūras skolas akreditācijas normatīvo regulējumu. Šāds risinājums ļaus vienlaikus veikt ārējo novērtēšanu visām doktorantūras skolā īstenotajām DSP, un būs iespējams šo procesu koordinēt ar Zinātniskās darbības likumā noteikto Zinātnisko institūciju darbības starptautisko novērtējumu. Proti, jaunas DSP akreditāciju doktorantūras skolas akreditācijas ietvaros veiks AIKA, ņemot vērā 2025. gadā plānotā Zinātnisko institūciju darbības

⁷⁶ Kā piemēru sk. karjeras atbalsta centru pētniekiem Apvienotajā Karalistē "Vitae": <https://www.vitae.ac.uk/>.

⁷⁷ *World Bank Support to Higher Education in Latvia. Focus on Performance. Volume 3: Academic Careers*, 2018, p. 234. Sk.: https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Vol_3_Academic_Careers.pdf.

⁷⁸ Termina skaidrojumu sk. sadaļā "Termini".

starptautiskā novērtējuma rezultātā sniegto atzinumu par augstskolu un tās sadarbības partneri – zinātnisko institūciju. Būtiski, lai minētais atzinums AIKA ir pieejams pilnā apjomā.

DSP licencēšanas procesa normatīvo regulējumu līdz 2021. gada jūlijam un doktorantūras skolas akreditācijas procesa normatīvo regulējumu līdz 2024. gada jūlijam pilnveido Ministrija sadarbībā ar AIKA un LZP, samazinot administratīvo slogu augstskolām, nosakot katras procesā iesaistītās institūcijas kompetenci un uzdevumus, kā arī uzlabojot informācijas apmaiņu starp visām iesaistītajām institūcijām.

Plānots, ka normatīvais regulējums jaunas DSP licencēšanai ārpus studiju virziena un doktorantūras skolas ietvarā stāsies spēkā no 2022. gada, savukārt normatīvais regulējums doktorantūras skolas akreditācijai – no 2025. gada. DSP licencēšanu saskaņā ar jaunajiem kritērijiem plānots uzsākt no 2022. gada, savukārt doktorantūras skolas akreditāciju – no 2026. gada, nemot vērā 2025. gadā notikušā Zinātnisko institūciju darbības starptautiskā novērtējuma rezultātus.

Visas esošās DSP, kas ir akreditētas/licencētas vai tiks akreditētas aktuālajā akreditācijas ciklā (2019.–2024), tiks īstenotas līdz to akreditācijas beigām, tādējādi nodrošinot saprātīgu pārejas posmu, lai augstskolas, kam šobrīd ir tiesības īstenot DSP, varētu pielāgoties jaunajam doktorantūras modelim. Līdz 2030. gadam līdzās pastāvēs gan tādas DSP, kas būs akreditētas studiju virziena ietvaros, gan arī jaunas DSP, kuru akreditācija būs notikusi doktorantūras skolas akreditācijas ietvaros.

Tāpat kā šobrīd, licencēšana tiks veikta uz nenoteiktu laiku, savukārt akreditācija uz noteiktu laiku.⁷⁹ Līdz ar jaunā doktorantūras modeļa ieviešanu doktorantūras skolas akreditācijas periodam turpmāk būs jābūt saskaņotam ar nākamo Zinātnisko institūciju darbības starptautisko novērtējumu.

Attiecībā uz kopīgu DSP, tostarp starptautisku kopīgu DSP akreditāciju, jaunajā normatīvajā regulējumā, **atrodot risinājumu, kā to veikt doktorantūras skolas akreditācijas ietvaros, jāiestrādā Eiropas vienotas pieejas novērtēšanas princips, kas paredz, ka kopīga DSP tiek vērtēta kā viens veselums (nevis tikai tā daļa, ko īsteno konkrētā augstskola, kā tas ir šobrīd).**⁸⁰ Ja, ievērojot noslēgto līgumu, Latvijas augstskola/-s īsteno kopīgu DSP ar citā valstī atzītu augstskolu vai vairākām atzītām augstskolām, visas iesaistītās institūcijas vienojas par to, ka kopīgās DSP novērtēšanu organizē Eiropas uzticamo kvalitātes nodrošināšanas aģentūru reģistrā iekļauta augstākās izglītības

⁷⁹ Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 11. decembra noteikumiem Nr. 794 "Augstskolu un koledžu akreditācijas noteikumi".

⁸⁰ AIKA rosina šo normu attiecināt uz visām studiju programmām.

kvalitātes novērtēšanas aģentūra. Pēc novērtēšanas aģentūras lēmums ir saistošs visām DSP īstenošanā iesaistītajām augstskolām un valstīm.⁸¹

Vienlaikus jaunajā normatīvajā regulējumā jāparedz iespēja augstskolām ļaut izsniegt kopīgu diplomu doktora grāda ieguvējam, pamatojoties uz līgumu par kopīgi vadītu promocijas darbu vai doktora zinātnisko pētījumu un mākslinieciskās jaunrades darbu (*co-tutelle*). Turklāt jānosaka, ka kopīgās vadīšanas, kopīgo DSP un kopīgo diplomu DSP gadījumos⁸² doktorantam nav nepieciešams veikt aizstāvēšanās procedūru divas vai vairākas reizes jeb katrā DSP īstenošanā-institūcijā atsevišķi. Šādos gadījumos aizstāvēšana veicama atbilstoši DSP vai noslēgtajam līgumam par kopīgo vadīšanu. Piešķirtais doktora diploms ir automātiski derīgs abās vai vairākās valstīs, ja šādu iespēju atbalsta attiecīgo valstu normatīvie akti.

2.3. DOKTORANTŪRAS SKOLU IZVEIDE

Ikvienai augstskolai doktora līmeņa studijas jāorganizē centralizēti izveidotās struktūrvienībās – doktorantūras skolās. Doktorantūras institucionalizēšanas mērķis ir veidot atbalstošu vidi. Doktorantūras skolas izveide nozīmē uzņemties institucionālu atbildību par pētniecībā balstītām studijām atbilstoši Zalcburgas principiem un rekomendācijām. Doktorantūras institucionalizēšanas rezultātam jāgarantē daudzveidīga un iekļaujoša pētniecības vide kā doktorantūras pamats, kas ietver:

- a) caurskatāmas uzņemšanas procedūru,
- b) augstu promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadības kvalitāti,
- c) akadēmiskās un pētnieciskās vides kritisko masu,
- d) daudzveidīgu un darba tirgus prasībām atbilstošu plaši izmantojamo prasmju apguvi,
- e) vienotu doktora grāda piešķiršanas procesu nodrošināšanu.

Pasaules Banka rekomendē doktorantūras skolām uzticēt izstrādāt doktorantūras iekšējo kvalitātes vadības sistēmu kā daļu no visas augstskolas iekšējās kvalitātes vadības sistēmas.⁸³ Šī kvalitātes sistēma nodrošinātu visu doktorantūras posmu (uzņemšana doktorantūrā, promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadīšanas un vērtēšanas u. tml.) veselumu. Īpaša uzmanība tiktu pievērsta promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma

⁸¹ Par Eiropas pieeju kopīgu studiju programmu novērtēšanai sk.

http://ecahe.eu/w/index.php/Portal:European_Approach_for_Quality_Assurance_of_Joint_Programmes & European Consortium for Accreditation in higher education (ECA), *How to assess and accredit joint programmes in Europe*. Sk.: <http://ecahe.eu/w/images/c/cb/Eca-publication---how-to-assess-and-accredit-joint-programmes-in-europe-final.pdf>.

⁸² T. sk. divaugstskolu grāda, divaugstskolu diploma, vairākaugstskolu grāda un vairākaugstskolu diploma gadījumos.

⁸³ Sursock, A., *Latvian doctoral studies and promotion system*, 2016, p. 8. Sk.:

https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Latvian_doctoral_studies_and_promotion_system.pdf.

un mākslinieciskās jaunrades darba vadītāju atlasei un kontrolei, jo tieši viņi galvenokārt nodrošina doktorantu pieredzes kvalitāti.⁸⁴

Doktorantūras skolu veido, lai organizētu promocijas procesu, finansējuma sadali un kursus plaši izmantojamo prasmju apguvei vairākām DSP, vienlaikus neierobežojot sadarbības iespējas ar citām doktorantūras skolām. **Augstskolā veido vienu vai vairākas doktorantūras skolas, bet ne vairāk par vienu doktorantūras skolu katrā zinātņu nozaru grupā.** Nozarei specifiskus doktorantūras jautājumus risina konkrētās DSP līmenī.

Tā kā būtiska doktorantūras daļa ir arī studiju kursi, doktorantūras skolai jābūt augstskolas struktūrvienībai, kuras pārvaldībā iesaistās konkrētās zinātnes nozares pārstāvji, piemēram, citas augstskolas, zinātniskie institūti u. tml.

DSP institucionalizēšana doktorantūras skolās nozīmē arī elastīgu struktūrvienību ieviešanu, lai agrīnā posma pētniekam radītu visplašāko iespēju loku, tādējādi nodrošinot personīgo un profesionālo attīstību un sniedzot institucionālo atbalstu karjeras attīstībai un mobilitātei ar mērķi pētīt vai studēt.

2.3.1. UZŅEMŠANA DOKTORANTŪRĀ

Doktorantūras skolas saskaņā ar DSP noteiktajiem kritērijiem izstrādā nosacījumus uzņemšanai DSP un organizē uzņemšanas procesu.

Doktorantūras skola var lemt par jaunu vai papildu doktorantu vakanču izsludināšanu, kas ir saistīta ar konkrētām tēmām un promocijas darbu vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītājiem. Uz visām doktorantu vakancēm tiek izsludināts atklāts konkurss.

Uzņemšana doktorantūrā nav sinhronizēta ar akadēmiskā gada sākumu. Augstskolas doktorantūras skola var izsludināt konkursu uz noteiktu skaitu doktorantu vakanču atbilstoši akadēmiskajam studiju kalendāram. Ja doktorants ir pieņemts darbā konkursa kārtībā iegūtā pētniecības projektā, piemēram, viņa promocijas darba vadītājs ir uzvarējis zinātnisko vai mākslinieciskās jaunrades projektu konkursā ar garantētu doktoranta pozīciju, persona var tikt imatrikulēta DSP neatkarīgi no akadēmiskā studiju kalendāra.

Atklāta konkursa kārtībā uzņemts doktorants vienlaikus ir nevēlētā pētniecības amatā atbilstošajā augstskolā vai sadarbības partnera zinātniskajā institūcijā, kurā tiek izstrādāts promocijas darbs vai doktora teorētiskais pētījums un mākslinieciskās jaunrades darbs, uz noteiktu laiku. Ievērojot pasaulē vispār pieņemto praksi, ne doktorantus, ne zemāka līmeņa studējošos nav nepieciešams vēlēt pētniecības amatos, jo darba attiecības ar viņiem ir uz noteiktu laiku. Doktorantu ieguldījumu

---

⁸⁴ Kā piemēru sk. QAA, *Characteristics Statement: Doctoral Degree*, UK, 2015. Available: https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/doctoral-degree-characteristics-15.pdf?sfvrsn=50aef981_10.

kopējam pētniecības personāla skaitam novērtē, atzīstot nevēlētu amatu kā daļu no pētniecības personāla.

Studiju procesa pamatā jābūt doktoranta individuālajam studiju plānam, kurā doktorantam katrā posmā (semestrī vai gadā) varētu būt atšķirīgs kredītpunktu skaits, īpaši attiecībā uz zinātniski pētniecisko darbu. Individuālo studiju plānu doktorants sagatavo sadarbībā ar sava darba vadītāju un doktorantūras skolu, ņemot vērā DSP iespējas un sadarbības tīklus.

2.3.2. ZINĀŠANU UN PRASMJU APGUVE

Lai gan oriģināla zinātniska pētījuma vai mākslinieciskās jaunrades darba veikšana ir doktorantūras galvenais elements, aizvien lielāka nozīme tiek piešķirta tam, lai visi doktoranti apgūtu gan promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba tēmai atbilstošas zināšanas un prasmes, gan arī plaši izmantojamas prasmes.

Dažādām tautsaimniecības nozarēm ir nepieciešams darbaspēks, kas ir izcils konkrētajā zinātnes nozarē un kam ir plaši izmantojamas prasmes. Saskaņā ar Zolburgas principiem un rekomendācijām, lai reaģētu uz darba tirgus izaicinājumiem un vajadzībām, plaši izmantojamo prasmju apguvei jāklūst par DSP studiju procesa neatņemamu sastāvdaļu. Ikvienai DSP jāpiedāvā studiju kursi plaši izmantojamo prasmju apguvei, kā arī par zinātnisko ētiku vai akadēmisko/zinātnisko godīgumu. Būtiski attīstīt arī doktorantu uzņēmējdarbības prasmes. Doktorantu spēja pašiem veidot savu karjeru un nodrošināt nodarbinātību kļūst arvien svarīgāka. Šo prasmju apguve jānodrošina studiju kursu formā. Studiju kursi jāuztver kā atbalsts doktorantu individuālajai profesionālajai attīstībai.

Tā kā katra doktoranta pētnieciskā darba tēma parasti ir ļoti specifiska, DSP ir salīdzinoši grūti veidot tematiskos studiju kursus, kas būtu piemēroti lieliem doktorantu skaitam. **Tomēr, lai latviešu valodā varētu pastāvēt un attīstīties terminoloģija un doktoranti izprastu terminrades procesu, attiecīgās zinātnes nozares terminoloģijas stāvokli un problēmas, visām DSP jānodrošina zinātnes un mākslinieciskās jaunrades terminoloģijas kurss vai seminārs.** Šo procesu var atbalstīt, veidojot glosāriju⁸⁵ ar terminiem latviešu valodā digitālā vidē, ko var papildināt DSP doktoranti, akadēmiskais personāls un pētnieki.

Tāpat kā daudzviet Eiropā, ar promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītāja piekrišanu doktorantiem būtu jāļauj apgūt iepriekš neapmeklēti maģistra un bakalaura studiju programmu kursi, kas ir nepieciešami viņu izvēlētajā pētījuma īstenošanai. Tematisko zināšanu apguvei jānodrošina iespēja apmeklēt starptautiskas vasaras/ ziemas skolas un darbnīcas. DSP jāparedz resursi šādām papildus aktivitātēm, veidojot individuālo plānu un to atzīšanas kārtību.

---

⁸⁵ Terminu skaidrojumu un tulkojumu saraksts.

Vienlaikus DSP jāveicina un jāstiprina doktorantu izpratne par to, cik būtiski ir pilnveidot jauniegūtās prasmes, lai uzlabotu savas izredzes atrast darbu un veidot karjeru gan akadēmiskajā vidē, gan ārpus tās. Ja arvien vairāk doktoru vēlēšies strādāt ārpus akadēmiskās vides, viņu prasmēm jāspēj attaisnot darba devēju cerības. Tiek lēsts, ka aptuveni 50 % pašreizējo zinātņu doktoru ir nodarbināti ārpus akadēmiskās vides – uzņēmumos, valsts pārvaldē, pakalpojumu sektorā un izglītības sektoros, ieņemot gan ar pētniecību tieši saistītus, gan citus amatus. Maz ticams, ka šis skaits samazināsies.⁸⁶ Doktorantu sagatavošanu gan akadēmiskajai karjerai, gan karjerai ārpus akadēmiskās vides rekomendē arī Pasaules Banka.⁸⁷

2.4. DOKTORA STUDIJU PROGRAMMU ATBILSTĪBA LABAI STARPTAUTISKAI PRAKSEI

Galvenais elements, kas saskaņā ar Boloņas procesu doktora līmeņa studijas atšķir no pirmā un otrā līmeņa studijām, ir oriģināla zinātniska pētījuma veikšana studiju procesā, radot jaunas zināšanas, savukārt attiecībā uz profesionālo DSP mākslās – pētniecība un mākslinieciskā jaunrade, kas rada zināšanas un mākslinieciski augstvērtīgu darbu. Saskaņā ar Zalcburgas principiem un rekomendācijām doktoranti vienlaikus ir topošie jaunie zinātnieki, kuri tiek izglītoti, veicot zinātnisku pētījumu, un profesionāļi, kuri sniedz būtisku pienesumu jaunu zināšanu, produktu, metožu un sistēmu radīšanā, kā arī zināšanu tālāk nodošanā. Veicot zinātnisku pētījumu, doktoranti apgūst tādas pamatprasmes kā problēmu risināšana, inovatīva, radoša un kritiska domāšana, zināšanu analīze un sintezēšana, stratēģiju izstrāde, starptautiski atpazīstamu zinātnisku publikāciju izstrāde.

Zalcburgas principi un rekomendācijas uzsver, ka DSP jāietver mobilitātes iespēja. Doktoranta mobilitātes virzienus nosaka atbilstoši promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba tēmai. Mobilitāte var attiekties gan uz pētniecību, māksliniecisko jaunradi, gan uz studiju kursiem. Mobilitāte ar mērķi pētīt vai studēt var būt īstermiņa vai ilgtermiņa, un tā var būt starptautiska, starpinstitūciju vai starp akadēmisko vidi un saistīto uzņēmumu vai institūciju. Mobilitātes mērķis ir paplašināt doktoranta zināšanas un prasmes, kā arī veidot profesionālo saikni ar atbilstošiem speciālistiem ārpus savas institūcijas.

Atbilstoši Zalcburgas principiem un rekomendācijām DSP jātiecas sasniegt gan doktorantu, gan zinātnieku un pētniecībā aktīva akadēmiskā personāla kritisko masu. Šī mērķa sasniegšanai Eiropas universitātēs ir ieviestas dažādas inovatīvas pieejas un risinājumi: no doktorantūras skolu veidošanas lielās universitātēs līdz starptautiskai, vietēja mēroga vai reģionālai universitāšu

---

⁸⁶ EUA, *Collaborative Doctoral Education: University-Industry Partnerships for Enhancing Knowledge Exchange*, DOC-CAREERS Project, 2009, p. 103. Sk.: <http://www.eua.be/activities-services/publications/eua-reports-studies-and-occasional-papers.aspx>

⁸⁷ *World Bank Support to Higher Education in Latvia. Focus on Performance. Volume 3: Academic Careers*, 2018, p. 232–3. Sk.: https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Vol_3_Academic_Careers.pdf.

sadarbībai DSP īstenošanā. DSP jānodrošina iespēja doktorantiem strādāt pētniecības grupās un dažādās pētniecības vidēs, tostarp virtuālos pētniecības tīklos.

Kredītpunkti akadēmiskajās DSP jāpiešķir par pētniecībai veltīto laiku, doktorantam izstrādājot promocijas darbu un starptautiski atpazīstamas zinātniskas publikācijas (~ 70 % laika no pilna laika studijām), un par studiju kursu apguvei veltīto laiku (~ 30 %). Savukārt profesionālajās DSP mākslās kredītpunktu sadalījumam jāatbilst Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumiem Nr. 617 “Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās”, kuros ir regulējums par kredītpunktu sadalījumu.⁸⁸

DSP studiju kursiem jāatbilst DSP zinātnes nozares un tajā īstenoto promocijas darbu vai doktora teorētisko pētījumu un mākslinieciskās jaunrades darbu tematikai un specifikai, jānodrošina plaši izmantojamo prasmju apguve, kā arī akadēmiskās/ zinātniskās/ profesionālās ētikas studijas. Daļa pētniecībai un studiju kursiem veltītā laika iespēju robežās jāpavada citas valsts atzītā augstskolā.

Augstskola nosaka doktoranta starptautiski atpazīstamu zinātnisku publikāciju skaitu, nemot vērā DSP veidu (akadēmiskā vai profesionālā DSP mākslās), zinātnes nozari un pētnieciskā darba tēmas specifiku.

DSP, kas tiek īstenota sadarbībā ar citām zinātniskajām institūcijām un/ vai uzņēmumiem, jāizstrādā: (1) vienošanās par finansēšanas modeli; (2) sadarbības līgums starp augstskolu un zinātnisko institūciju, un uzņēmumu. Visiem sadarbības partneriem ir saistoši augstskolas izstrādātie un pieņemtie labas doktorantūras principi. Doktora grādu piešķir augstskolas promocijas padome. Profesionālajās DSP mākslās doktora grādu piešķir augstskolas valsts pārbaudījumu komisija.⁸⁹

Par pētniecības īstenošanu pie sadarbības partnera, partnerinstitūcijai tiek piešķirts finansējums atbilstoši noslēgtajam sadarbības līgumam.

Ja kopīgu DSP īsteno divas vai vairākas augstskolas, kas ir akreditētas piešķirt doktora grādu, tad abas vai vairākas augstskolas var piešķirt kopīgu doktora grādu un kopīgu diplomu. Šim procesam nepieciešams izstrādāt normatīvo regulējumu.

---

⁸⁸ Sk. Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumus Nr. 617 “Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās”: <https://likumi.lv/ta/id/301992-noteikumi-par-profionalas-augstakas-izglitibas-valsts-standartu-doktora-grada-iegusanai-un-kartibu-kada-pieskir-profionalo>.

⁸⁹ Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumiem Nr. 617 “Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās”. Sk.: <https://likumi.lv/ta/id/301992-noteikumi-par-profionalas-augstakas-izglitibas-valsts-standartu-doktora-grada-iegusanai-un-kartibu-kada-pieskir-profionalo>.

Gan augstskolas, kas nerasniedz minimālos kritērijus DSP īstenošanai, gan arī augstskolas, kas ir akreditētas piešķirt doktora grādu, var īstēnot kopīgas DSP ar citā valstī atzītu augstskolu. Studējot starptautiskā kopīgā DSP, doktora grādu var saņēmt, ja tiek izpildītas minimālās prasības doktora grāda piešķiršanai, proti, doktorantam ir noteikts skaits starptautiski atpazīstamu zinātnisku publikāciju; to skaitu nosaka DSP īstēnojošā augstskola, ņēmot vērā promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba zinātnes nozari un tēmas specifiku.

Ņēmot vērā, ka promocijas padomes locekļu ceļa un uzturēšanās izdevumi tiek segti no doktorantūras skolas līdzekļiem, šie izdevumi jāiekļauj DSP finansējumā no VB dotācijas.

2.4.1. DOKTORA STUDIJU PROGRAMMAS AR STARPSEKTORU MOBILITĀTI

Palielinoties ārpus akadēmiskās karjeras nodarbināto DSP absolventu skaitam, arvien plašāk tiek piedāvātas DSP, kuru īstēnošanā tiek iesaistīti uzņēmumi ar ievērojamu pētniecības un attīstības potenciālu (angļu *industrial doctorate*). Šāda DSP ļauj strādājošajiem, jo īpaši konkrētu profesiju pārstāvjiem, iegūt doktora grādu, veicot pētniecību savā profesionālajā jomā.

DSP, kuru pamatā ir sadarbība ar citām jomām ārpus akadēmiskās vides, ir lielisks veids, kā uzlabot doktorantu spēju saistīt abstrakto domāšanu ar praktisku lietojumu un otrādi. Tas nepieciešams, lai radītu jaunas zināšanas, produktus vai pakalpojumus.⁹⁰ Arī šo doktorantūru galvenais elements ir oriģināls zinātnisks pētījums. Pasaules Banka iesaka partnerību doktorantūras jomā regulēt ar vispārīgām pamatnostādņēm un ar speciāliem individuāliem līgumiem katram doktorantam. Augstskolai jāizveido partnerības plāns doktora līmeņa studiju jomā, tostarp lūdzot doktorantūras skolai izvirzīt stratēģiskos partnerus – dažādu tautsaimniecības nozaru institūcijas un organizācijas, kā arī citas augstskolas, ar kurām veidot partnerību. **Šai doktorantūras formai var būt atšķirīgi nosacījumi attiecībā uz studiju slodzi un studiju ilgumu.**

Augstskolai jāizstrādā vadlīnijas par doktorantūras īstēnošanu un kopīgu promocijas darbu vadīšanu sadarbībā ar dažādu tautsaimniecības nozaru institūcijām un organizācijām, kā arī jāsniedz atbalsts doktorantūras skolai, sagatavojot līgumus ar ārējiem sadarbības partneriem. Šis partnerības jāuzrauga doktorantūras skolai.⁹¹

---

⁹⁰ Sk. *EUA, Collaborative Doctoral Education: University-Industry Partnerships for Enhancing Knowledge Exchange DOC-Careers Projects*, by Lidia Borrell-Dami, 2009, p. 103:

<https://eua.eu/downloads/publications/collaborative%20doctoral%20education%20university-industry%20partnerships%20doc-careers%20project.pdf> un *Collaborative Doctoral Education in Europe: Research*

Partnerships and Employability for Researchers. Report on DOC-Careers II Projects, by Lidia Borrell-Damian, Rita Morais and John H. Smith, 2015:

<https://eua.eu/downloads/publications/collaborative%20doctoral%20education%20in%20europe%20report%20on%20doc-careers%20ii%20project%20.pdf>.

⁹¹ *World Bank Support to Higher Education in Latvia. Focus on Performance. Volume 3: Academic Careers*, 2018, p. 236–7. Sk.: https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Vol_3_Academic_Careers.pdf.

2.4.2. DOKTORANTŪRAS ILGUMS

Saskaņā ar Zalcburgas principiem un rekomendācijām doktorantūras optimālais ilgums ir līdz četriem gadiem, neskaitot akadēmisko atvaļinājumu. Nopietnu zinātnisku iemeslu, piemēram, sarežģījumi pētījuma norisē, un personīgu iemeslu, piemēram, bērna kopšanas atvaļinājuma dēļ, šis laiks var tikt pagarināts no viena līdz diviem gadiem. Šo iemeslu dēļ jā saglabā doktorantūras studiju ilguma elastība, taču kopējam pilna laika studiju ilgumam jābūt līdz četriem gadiem, neskaitot akadēmisko atvaļinājumu. Attiecīgajā pilna laika studiju periodā doktorants saņem valsts doktoranta atalgojumu, finansējumu no pētniecības projektiem vai privātiem līdzekļiem.

2.5. DOKTORA STUDIJU PROGRAMMU KVALITĀTES IEKŠĒJĀ NOVĒRTĒŠANA

Ikvienas augstskolas uzdevums ir izvērtēt savus iekšējos kvalitātes procesus un mehānismus, ņemot vērā savu īpašo misiju, mērķus un pētniecības plānu, nevis paļauties tikai uz ārējiem standartiem vai kvantitatīvām metodēm un kontrolesarakstiem, neņemot vērā organizatorisko modeļu atšķirības un specializāciju. Pasaules Banka rekomendē augstskolām izstrādāt iekšējo regulējumu iekšējās kvalitātes mehānismiem.⁹²

DSP iekšējās kvalitātes izvērtējumā jāiekļauj informācija par pētniecības rādītājiem (doktora grāda ieguvēju skaits, starptautiski atpazīstamu zinātnisku publikāciju skaits/citējamība, piesaistītais pētniecības projektu finansējums, promocijas darbu vai doktora teorētisko pētījumu un mākslinieciskās jaunrades darbu vadītāju kvalifikācija un pieejamā infrastruktūra) un studiju programmas rādītājiem (ārvalstu studējošie, kas ieguvuši doktora grādu, mobilitātes daļa, studiju kursi plaši izmantojamo prasmju apguvei).

Priekšnosacījumi akadēmiskās DSP kvalitātes nodrošināšanai

Lai nodrošinātu kvalitāti, DSP izpilda šādus priekšnosacījumus:

- 1) studiju programmu veido ~ 70 % pētniecība, ~ 30 % studiju kursi un studiju vai pētniecības mobilitāte;
- 2) izstrādāts un ieviests trīspusējs līgums starp doktorantu, promocijas darba vadītāju/-iem, līdzvadītāju, ja tāds ir, un doktorantūras skolu (tajā atrunāti doktoranta un promocijas darba vadītāja sadarbības principi un risinājumi konfliktsituāciju gadījumā);
- 3) skaidri definēts doktoranta individuālais studiju un pētniecības plāns ar sasniedzamajiem progresu rādītājiem;
- 4) promocijas darba vadītāju kvalifikācija atbilst vismaz LZP ekspertu kvalifikācijas kritērijiem;

⁹² World Bank Support to Higher Education in Latvia. Focus on Performance. Volume 3: Academic Careers, 2018, p. 235. Sk.: https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Vol_3_Academic_Careers.pdf.

- 5) doktorants ir **pētniecības personāls**; doktoranta darbs tiek finansēts no VB, pētniecības projektu vai privātiem līdzekļiem;
- 6) adekvāts, speciāli doktoranta pētniecībai un mobilitātei atvēlēts finansējums.

Priekšnosacījumi profesionālās DSP mākslās kvalitātes nodrošināšanai

Lai nodrošinātu kvalitāti, profesionālā DSP mākslās izpilda šādus priekšnosacījumus:

- 1) ir izveidota starptautiskai praksei atbilstoša studiju programma, kas ietver pētniecību, studiju kursus, māksliniecisko jaunradi, kā arī studiju vai pētniecības mobilitāti; programmas daļu procentuālo sadalījumu nosaka katra profesionālā DSP;
- 2) izstrādāts un ieviests trīspusējs līgums starp doktorantu, viņa doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītājiem un doktorantūras skolu (tajā atrunāti līguma slēdzēju sadarbības principi un risinājumi konfliktsituāciju gadījumā);
- 3) skaidri definēts individuālais doktoranta studiju, mākslinieciskās jaunrades un teorētiskās pētniecības plāns ar sasniedzamajiem progresu rādītājiem;
- 4) doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darbu vadītāji (vismaz divi vienam doktorantam) ir profesori vai asociētie profesori, savā nozarē atzīti speciālisti vai mākslinieki, kas pēdējo piecu gadu laikā ir aktīvi piedalījušies starptautiskajā mākslinieciskās jaunrades vai pētnieciskajā darbībā;
- 5) doktorants ir **pētniecības personāls**; doktoranta darbs tiek finansēts no VB, pētniecības, mākslinieciskās jaunrades projektu vai privātiem līdzekļiem;
- 6) definēti doktoranta mākslinieciskās jaunrades, teorētiskās pētniecības un mobilitātes finansēšanas pamatprincipi, kas nodrošina DSP mērķu un uzdevumu sasniegšanu, kā arī adekvāts, speciāli doktorantam piešķirts mākslinieciskajai jaunradei, teorētiskai pētniecībai un mobilitātei atvēlēts finansējums;
- 7) pieejamības veicināšanai nodrošināti atbilstoši doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba rezultātu izplatīšanas rīki.

Ikvienai augstskolai jānodrošina doktorantu sūdzību izskatīšanas un apelāciju procedūra, jābūt pieņemtam un jāievēro akadēmiskā godīguma kodekss⁹³ un intelektuālā īpašuma politika.

---

⁹³ Kā piemēru sk. Oksfordas Universitātes izstrādāto akadēmiskā godīguma pētniecībā prakses un procedūru kodeksu (*Academic integrity in research: Code of practice and procedure*): <http://www.admin.ox.ac.uk/personnel/cops/researchintegrity/>.

2.6. PĒTNIKISKĀ UN MĀKSLINIEKISKĀS JAUNRADES DARBA VADĪŠANA

Pētniecības iemaņu apguves procesā un pozitīvas doktorantūras pieredzes radīšanā izšķiroša loma ir promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītājam un sadarbībai starp vadītāju un doktorantu. DSP jāpiedāvā skaidrs apraksts par atbildību sadalījumu starp promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītāju un doktorantu, šo darbu izstrādes progresa vērtēšanas mehānismiem un doktorantūras skolas nodrošinātajiem pakalpojumiem katram doktorantam.

Pasaules Banka rekomendē regulēt promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadīšanu ar noteikumu un procedūru kopumu. DSP jābūt skaidrai procedūrai, kas nodrošina promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadīšanas nepārtrauktību. Jāizstrādā procedūra promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītāju vadīšanas prasmju pilnveidei, atbalstam un uzraudzībai. Studentiem jānodrošina pieeja konsultantam, lai varētu apspriest jebkuru ar promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadīšanu saistītu problēmu.⁹⁴

Promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītājs ir veiksmīgas akadēmiskās pieredzes pamats, tāpēc augstskolām būtiski ieviest šo darbu vadīšanas standartus, kas nosaka laba vadītāja un labas vadības iezīmes.

Augstskola izvērtē potenciālos promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītājus pirms to apstiprināšanas. Apstiprinot vadītāju, ņem vērā šī pienākuma pildīšanas ilgumu, pieejamo brīvo darba slodzi, kā arī pārrauga jebkādu interešu konfliktu vai priviligiētu attiecību iespējamību.

Augstskola nodrošina, ka promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītāju pienākumi ir dokumentēti un viegli pieejami, un tie tiek izskaidroti gan vadītājiem, gan doktorantiem.

Augstskola nodrošina promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītāju vadīšanas prasmju pilnveidi un atbalsta vadītāju dalību internacionalizācijas pasākumos, kā arī studiju, pētniecības vai mākslinieciskās jaunrades mobilitātē.

Augstskola nodrošina, ka promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītājiem ir pietiekami daudz laika, lai kvalitatīvi veiktu savus pienākumus: darba

---

⁹⁴ *World Bank Support to Higher Education in Latvia. Focus on Performance. Volume 3: Academic Careers*, 2018, p. 231. Sk.: https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Vol_3_Academic_Careers.pdf.

vadīšana tiek atzīta par specializētu akadēmisko funkciju ar darba slodzi. Slodzes lieluma noteikšana ir augstskolas kompetence.

2.7. JAUNS DOKTORA GRĀDA PIEŠĶIRŠANAS PROCESS

Studijām doktorantūrā un doktora grāda piešķiršanai jābūt vienotam procesam. Ieviešot jaunu doktorantūras modeli, augstskolām tiek uzticēta pilna atbildība par doktorantūras kvalitāti: DSP kvalitāti, doktorantu pētnieciskā un mākslinieciskās jaunrades darba kvalitāti un to vadības kvalitāti, kā arī darba rezultātā izstrādāto promocijas darbu, doktora teorētisko pētījumu un mākslinieciskās jaunrades darbu.

Ņemot vērā, ka profesionālajās DSP mākslās profesionālā doktora grāda mākslās piešķiršana notiek saskaņā ar kārtību, kas noteikta Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumos Nr. 617 "Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās", sekojošās sadaļas par promocijas padomi un promocijas darbu attiecas uz akadēmiskajām DSP.

2.7.1. PROMOCIJAS PADOME

Jaunajā promocijas procesā pašreizējās promocijas padomes un VZKK tiek aizvietotas ar katram promocijas darbam individuāli izveidotu promocijas padomi.

Promocijas padomes locekļi apstiprina interešu konflikta neesamību un savā darbā ievēro zinātniskās ētikas principus. Promocijas padomes locekļu ekspertīzei jāatbilst promocijas darba tēmai, tās locekļi veic promocijas darba vērtēšanu. Ja promocijas darbs ir starpnozaru, promocijas padomē iesaista locekļus atbilstoši zinātnes nozarēm.

Promocijas padome tiek izveidota pēc promocijas darba iesniegšanas doktorantūras skolā. Promocijas padomi apstiprina atbilstoši augstskolas⁹⁵ noteiktajai kārtībai.

Lai kvalitatīvi izvērtētu promocijas darbu, DSP nodrošina ārvalstu recenzentiem iespēju iepazīties ar promocijas darbu pilnā apmērā, kā arī iespēju pilnvērtīgi piedalīties aizstāvēšanās procedūrā. Augstskolai jāparedz līdzekļi promocijas darba tulkošanai, kā arī aizstāvēšanās procedūras tulkošanai, ja tas nepieciešams.

Promocijas padome tiek sasaukta uz promocijas darba aizstāvēšanas procedūru, un to organizē attiecīgās augstskolas doktorantūras skola.

---

⁹⁵ Kārtību izstrādā doktorantūras skola, bet to nosaka augstskola ar lēmumu.

Lēmumu par grāda piešķiršanu vai atteikumu piešķirt grādu promocijas padome pieņem atklātā balsojumā, tādējādi nodrošinot gan promocijas procesa caurspīdīgumu, gan arī iespēju balsot attālināti.⁹⁶

Promocijas darba vērtēšanu veic trīs promocijas padomes locekļi – recenzenti. Katram recenzentam jāparaksta apliecinājums par interešu konflikta neesamību attiecībā uz grāda pretendentu un viņa promocijas darba vadītāju. Katram recenzentam jā sagatavo individuāla recenzija, ar kuru tiek novērtēts promocijas darbs. Promocijas darba vērtēšanu veic, balstoties procedūrā, kas tiek stingri un konsekventi piemērota. Procedūras aprakstā jānorāda, ka aizstāvēšanās ir publiska, aptuvenais norises ilgums, kā arī atbildība par aizstāvēšanai piemērota laika un telpu organizēšanu.

Recenzentu nozīmēšanas un promocijas darba izvērtēšanas procedūrām jābūt izstrādātām un ieviestām doktorantūras skolā, kur tiek organizēta promocijas padome. Doktorants, konsultējoties ar sava promocijas darba vadītāju/-iem, var ierosināt potenciālos promocijas padomes locekļus. Doktorants jāinformē par potenciālajiem recenzentiem pirms viņu nozīmēšanu, lai viņš/-a varētu izmantot savas tiesības izteikt pamatotu viedokli par promocijas padomes kandidātu atbilstību. Doktorantūras skolai atbilstoši apstiprinātajai kārtībai jāizvērtē izteiktais viedoklis un jālemj par to, vai tās var būt par pamatu konkrētā recenzenta vai konkrēto recenzentu maiņai. Promocijas darba vadītājs/-i var piedalīties aizstāvēšanā kā novērotājs/-i, viņa viedokli promocijas padome uzklasa vērtēšanas laikā, bet viņam nav balsstiesības vērtēt promocijas darbu.

2.7.2. PROMOCIJAS DARBS

Ja DSP tiek īstenota kādā citā ES oficiālajā valodā, promocijas darba kopsavilkumam jābūt latviešu valodā. Prasība par kopsavilkumu latviešu valodā attiecas arī uz ārvalstu doktorantiem. Promocijas darbs ietver kopsavilkumu latviešu valodā: doktorantam nav jāiesniedz atsevišķi publicēts promocijas darba kopsavilkums.

Latviešu valodā uzrakstīts promocijas darbs ietver glosāriju – terminu skaidrojumu un tulkojumu sarakstu – latviešu valodā un vienā no ES oficiālajām valodām. Kādā citā ES oficiālajā valodā uzrakstīts promocijas darbs ietver glosāriju attiecīgajā svešvalodā un latviešu valodā.

Doktorantūras skola nodrošina, ka promocijas darbam tiek piešķirts ISBN numurs.

Promocijas darbs ietver lakonisku populārzinātnisku skaidrojumu par promocijas darba tēmu un tās aktualitāti, promocijas darba zinātnisko un sabiedrisko ietekmi, latviešu un citā ES oficiālajā valodā.

---

⁹⁶ Saskaņā ar Ministru kabineta 2005. gada 27. decembra noteikumiem Nr. 1001 "Zinātniskā doktora grāda piešķiršanas (promocijas) kārtība un kritēriji". Sk.: <http://m.likumi.lv/doc.php?id=124787>.

2.8. AKADĒMISKĀ ĒTIKA DOKTORANTŪRAS KONTEKSTĀ

DSP studiju kursiem jāietver lekcijas/semināri, tiešsaistes studiju formas u.tml. par zinātnisko ētiku vai akadēmisko/zinātnisko godīgumu.

Normatīvajos aktos nepieciešams iestrādāt normu, ka lēmuma par doktora grāda piešķiršanu atcelšanai nav noilguma, ja tiek atklāti akadēmiskā godīguma pārkāpumi.

Ikviens promocijas darbs vai doktora teorētiskais pētījums jāievieto visiem brīvi pieejamā augstskolas tīmekļa vietnē⁹⁷, izņemot gadījumus, ja promocijas darbs vai tiek doktora teorētiskais pētījums klasificēts kā ierobežotas pieejamības darbs (kritēriji tiks iekļauti attiecīgos Ministru kabineta noteikumos). Promocijas darbam vai doktora teorētiskajam pētījumam var būt pielikumi ar ierobežotas pieejamības informāciju, kas netiek publiskoti.

2.9. DOKTORANTŪRAS FINANSĒŠANA

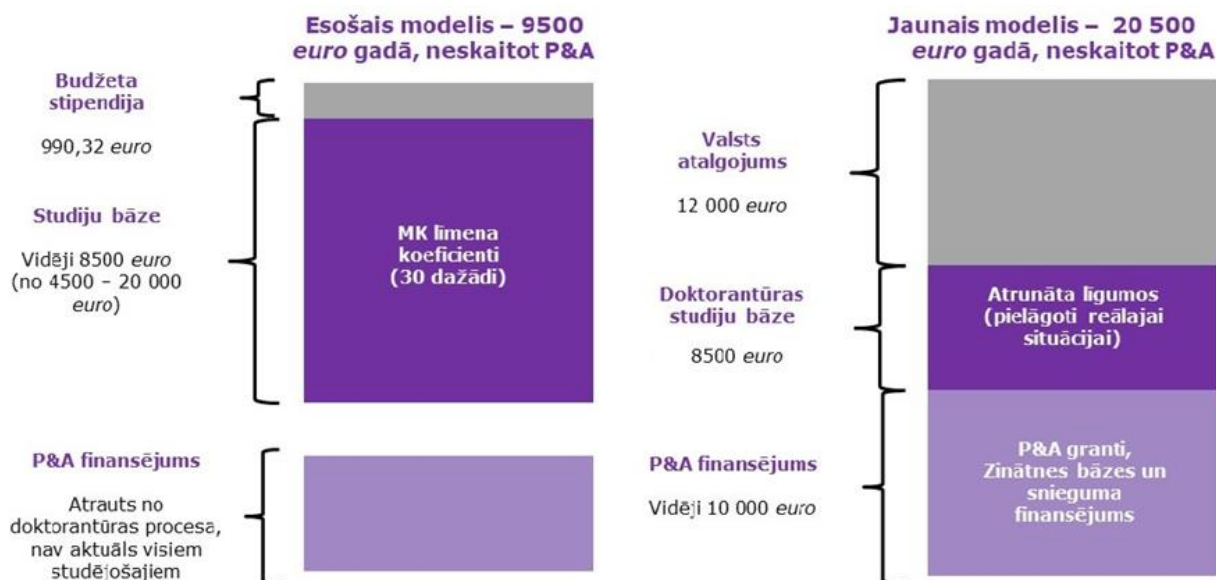
Doktorantūra ir agrīna posma pētnieku karjeras pirmā daļa. Persona stājas darba attiecībās līdz ar imatrikulāciju DSP. Doktorantus kā pētniecības personālu jāiesaista visos iekšējās pārvaldības līmeņos un tiem jāpiedalās lēmumu pieņemšanā analogi zinātniskajam personālam. Doktorantu tiesībām un pienākumiem jābūt skaidri definētiem rakstveida trīspusējos līgumos starp doktorantu, promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītāju/-iem un doktorantūras skolu. **Saskaņā ar Zalcburgas principiem un rekomendācijām doktoranta tiesībām jāgarantē adekvāti sociālā nodrošinājuma standarti neatkarīgi no nodarbinātības nosacījumu juridiskā rakstura (veselības aprūpe, bērna kopšanas atvaļinājums, bezdarbnieka pabalsts, iemaksas pensiju fondā, nelaimes gadījumu apdrošināšana u. tml.).** Tādējādi iestāšanās doktorantūrā vairs nebūs saistīta ar sociālās maznodrošinātības risku, kā tas konstatējams pašreizējā stipendiju modelī.

Ar jauno doktorantūras finansēšanas modeli tiek skaidri noteikts, ka doktorantūras VB finansējums sastāv no doktorantā atalgojuma katrai doktorantūras VB studiju vietai, kā arī doktorantūras studiju vietas bāzes finansējuma (sk. 2. attēlu).

2. attēls. Jaunā doktorantūras finansēšanas modeļa salīdzinājums ar esošo finansēšanas modeli⁹⁸

⁹⁷ Izņemot gadījumā, kad promocijas darbam ir ierobežota pieejamība pētījumam izmantoto datu dēļ. Sk. Pasaules Bankas ieteikumu par promocijas darbu brīvu pieejamību: *World Bank Support to Higher Education in Latvia. Focus on Performance. Volume 3: Academic Careers*, 2018, p. 234. Sk.: https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Vol_3_Academic_Careers.pdf.

⁹⁸ Esošajā modelī 2020. gadā piešķirtajam VB finansējumam doktorantūrā visas izmaksas veido 9709,95 euro vidēji vienai studiju vietai gadā: šajās izmaksās ietvertas arī papildu izmaksas – 5,69 euro gadā stipendijas izmaksām grūtniecības atvaļinājuma laikā, 13,52 euro gadā – izdevumi sportam, kultūrai, dienesta viesnīcai, kā arī kredītiem pielīdzināto stipendiju izmaksas daļai doktorantūras studiju vietu, kas no 2020. gada 25. februāra ir svītrotas no Ministru kabineta 2004. gada 24. augusta noteikumiem Nr. 740 "Noteikumi par stipendijām". Vidējās vienas doktorantūras

2.9.1. DOKTORANTA ATALGOJUMS VAI DOKTORANTŪRAS GRANTS PĒTNIECĪBAS VEIKŠANAI

Lai nodrošinātu ilgtspējīgu doktorantūras sistēmas finansējumu, nepieciešams nodrošināt aktuālām izmaksām un kvalitātes prasībām atbilstošu VB finansējumu valsts finansētām doktorantūras studiju vietām. Doktorantūras VB finansējumā ietveramais atalgojuma (turpmāk – doktoranta atalgojums) apmērs katrai studiju vietai paredzēts 12 000 *euro* gadā trīs līdz četrus gadu studijām. Doktoranta atalgojums ir daļa no konkursa kārtībā iegūtās DSP VB studiju vietas finansējuma doktorantūras skolā. Saņemot šo atalgojumu, tiek pieņemts, ka doktorants vismaz 20 stundas nedēļā velta studijām un pētnieciskajam darbam doktorantūrā. Pārējo doktoranta darba slodzes daļu jāfinansē (iekļaujot visus nodokļus un sociālās garantijas) augstskolai vai zinātniskajai institūcijai, nodarbinot doktorantu piesaistītajos pētniecības projektos. Izņēmuma kārtā tas var nebūt pētniecības projekts, bet cita ar doktorantūras studijām saturiski saistīta nodarbinātība.

Profesionālajās DSP mākslās augstskolai nav jāfinansē doktoranta radoši mākslinieciskās darbības daļa, tomēr augstskolai ir jāveicina doktoranta iniciatīva izstrādāt un īstenot radoši mākslinieciskos projektus un iesaiste radoši mākslinieciskajos projektos, kā arī līdzekļus, kuri ir piesaistīti īstenojot šos projektus, augstskolas izmanto daudzveidīgiem doktorantu radoši mākslinieciskās darbības atbalsta mehānismiem.

studiju vietas izmaksas esošajā modelī 9707,95 *euro* apmērā ņemtas par pamatu 2.9.3. sadaļas “Nepieciešamais valsts budžeta finansējums” aprēķinos.

Lai nodrošinātu lielāku doktorantu noslodzi, doktorantūras skolām ir iespēja iekšēji pārdalīt VB atlīdzībai paredzēto finansējumu starp doktorantiem, ņemot vērā citu finansējumu iespējas⁹⁹, ar nosacījumu, ka katra doktoranta atalgojumam tiek izmantoti vismaz 12 000 euro un, saņemot atalgojumu, tiek pieņemts, ka doktorants ne mazāk kā 20 stundas nedēļā velta studijām un pētnieciskajam darbam doktorantūrā. Šāda pieeja mazinātu doktorantu atbirumu, jo iztikas nodrošināšanai doktorants paralēli studijām nemeklētu ar doktorantūru bieži vien maz saistītu darbu, bet veidotu akadēmisko un zinātnisko karjeru saskaņā ar labu starptautisko praksi un atbilstošu pētnieciskā darba apmaksu.

Jaunā doktorantūras finansēšanas modeļa pakāpeniska ieviešana un aprobācija plānota ar Eiropas Sociālā fonda investīciju atbalstu 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” trešās projektu iesniegumu atlases kārtas ietvaros, paredzot doktorantiem iespēju konkursa kārtībā iegūt grantus pētniecības veikšanai, kas saistīta ar promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba izstrādi (turpmāk – doktorantūras grants).

Doktorantūras granta apmērs plānots 1000 euro mēnesī par 0,5 slodzi zinātniskajā institūcijā, kur tiek veikta pētniecība, papildus nodrošinot arī pētniecības un mobilitātes izmaksas. Doktorantūras grants iekļauj visus nodokļus un sociālās garantijas. Priekšnoteikums doktorantūras grantu piesaistei ir ar IZM saskaņots augstskolas vai augstskolu konsorcijs vidēja termiņa **DSP attīstības plāns jaunā doktorantūras modeļa ieviešanai, kas ietver pamatojumu un aprakstu** (saskaņā ar noteikumu projekta “Grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 9. janvāra noteikumos Nr. 25 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” pirmās, otrās un trešās projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošanas noteikumi” (turpmāk – noteikumu projekts) 2. punktā izteikto 2.10. apakšpunkta reakciju):

- pētniecības vides nodrošināšanas pasākumiem;
- doktorantūras studiju programmu un doktorantūras skolu atbilstībai Eiropas paraugpraktī un starptautiskiem standartiem;
- doktorantūras skolu izveidei, to funkcijām un darbības modelim;
- doktora studiju programmu kvalitātes iekšējās novērtēšanas kārtībai;
- kvalifikācijas pilnveides pasākumiem doktora studiju programmu docētājiem un promocijas darba vadītājiem, recenzentu atlases procedūrai;

---

⁹⁹ Cits finansējums attiecas uz, piemēram, zinātnes bāzes finansējumu, augstskolu snieguma finansējumu, Fundamentālo un lietišķo pētījumu programmu finansējumu, Valsts pētījumu programmu finansējumu, ES fondu, Eiropas ietvarprogrammu finansējumu u.c. P&A programmām.

- akadēmiskās ētikas procesu ieviešanai;
- reflektantu atlases procedūrai doktorantūras studiju programmās, pētniecības vietu un atalgojuma nodrošināšanai doktorantūras studiju procesa laikā;
- doktorantu karjeras attīstībai;
- iesaistei pēcdoktorantūras pasākumos;
- sadarbības nosacījumiem ar citām Latvijas un ārvalstu zinātniskajām institūcijām, citām augstākās izglītības iestādēm;
- iesaistei doktora studiju programmas kvalitātes kodeksa izstrādē.¹⁰⁰

Tiek plānots, ka doktorantūras granta saņēmēji papildu pētnieciskajam un mākslinieciskās jaunrades darbam aktīvi iesaistās pētniecības rezultātu izplatīšanā: regulāri publicē zinātniskos rakstus (kas indeksēti *Scopus*, *Web of Science*, *WoS Core Collection* vai *ERIH+* datu bāzēs vai kas iekļauti anonīmi recenzētajos zinātniskajos izdevumos, kam ir starptautiska redakcija un identificējams publicēšanās profils un kura periodiskums nav retāks par reizi gadā), izstrādā recenzētas zinātniskās monogrāfijas par vienu zinātnisku tēmu vai monogrāfiju nodaļu, ar referātiem piedalās zinātniskās konferencēs, kā arī piedalās starptautiskos pētniecības tīklos un sabiedrības informēšanas pasākumos par pētniecisko darbu un tā nozīmi. Sasniedzamos rezultātus granta saņēmējam profesionālajās DSP mākslās nosaka pašas augstskolas atbilstoši īstenoto profesionālo DSP mākslās specifikai.

Augstskola slēdz doktorantūras granta līgumu ar doktorantu vai doktorantu un zinātnisko institūciju, kurā doktorants izstrādās promocijas darbu vai doktora teorētisko pētījumu un mākslinieciskās jaunrades darbu, tostarp nosakot termiņu šo darbu izstrādei un iesniegšanai promocijas padomē vai profesionālās DSP mākslās gadījumā – valsts pārbaudījumu komisijā, ņemot vērā doktorantūras studiju ilgumu un Eiropas Sociālā fonda finansējuma nosacījumus 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” trešās projektu iesniegumu atlases kārtas ietvaros.

2.9.2. DOKTORANTA ATALGOJUMA VAI DOKTORANTŪRAS GRANTA UN DOKTORANTŪRAS VIETAS PIEŠĪRŠANA

Vērtēšanas kritērijus un sasniedzamos rezultātus doktorantūras granta saņemšanai ietver doktorantu atlases nolikumā. Atlases nolikumu izstrādā doktorantūras skola, kas īsteno DSP

¹⁰⁰ Noteikumu projekts izsludināts 2020. gada 30. aprīlī Valsts sekretāru sanāsmē (VSS–358), sk. “Grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 9. janvāra noteikumos Nr. 25 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” pirmās, otrās un trešās projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošanas noteikumi””: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40486860>.

sadarbībā ar visiem DSP īstenošanā iesaistītajiem partneriem (augstskola, zinātniskais institūts, uzņēmums, cita augstskola), kā arī konsultējoties ar studentus pārstāvošajām organizācijām.

Zalcburgas principi un rekomendācijas uzsvēr ilgtspējīga finansējuma nozīmi. Kvalitatīvas doktorantūras īstenošanai nepieciešamas adekvātas, ilgtspējīgas un uz doktora grāda specifiku (vai zinātnisko virzienu) vērstas finansēšanas iespējas. Kvalitatīvas DSP izveidošanai nepieciešams finansējums ne tikai doktoranta atalgojumam, docētāju algām un pētniecības resursiem, bet arī doktorantūras skolas efektīvai darbībai. Finansiālā stabilitāte ir priekšnoteikums doktorantūras pievilcībai, konkurētspējai un attīstībai.

Šobrīd doktorantūras finansēšana¹⁰¹ no valsts puses notiek, piešķirot valsts finansētas studiju vietas. Studiju vietas aprēķinā ņem vērā katras studiju vietas bāzes izmaksas un dažādu nozaru diferencētus studiju izmaksu koeficientus. Lai pilnvērtīgi un ilgtspējīgi nodrošinātu līdzekļus stratēģiskai DSP vadībai, atbalsta struktūrām un karjeras attīstībai, jāveic būtiskas izmaiņas valsts finansējuma nodrošināšanā doktorantūras studiju vietām. **Pirmkārt, jāizstrādā vienots normatīvais regulējums doktorantūras studiju finansēšanai, īstenošanai, promocijas kārtībai un kritērijiem, kā arī promocijas tiesību deleģēšanai (esošais normatīvais regulējums par studiju finansēšanu¹⁰² un stipendijām¹⁰³ aptver visus studiju līmeņus, savukārt promocijas kārtība, kritēriji un promocijas tiesību deleģēšana ir reglamentēta dažādos MK noteikumos).**

Jaunā doktorantūras finansēšanas modeļa priekšlikums paredz, ka turpmāk doktorantūras finansējumu veidos trīs galvenās komponentes:

- 1) valsts doktoranta atalgojums – 12 000 *euro* gadā pēc vienādiem principiem piešķirams katrai studiju vietai un ir neatņemama doktorantūras sastāvdaļa;
- 2) doktorantūras studiju vietas bāzes finansējums – studiju vietas vienotā bāzes izmaksa ir 8500 *euro* gadā (**augstskolām ir tiesības iekšēji bāzes izmaksas diferencēt piešķirtā finansējuma ietvaros**). Studiju vietu kopējais skaits ir atkarīgs no kārtējā budžeta gadā pieejamā finansējuma;

---

¹⁰¹ Ministru kabineta 2006. gada 12. decembra noteikumi Nr. 994 “Kārtība, kādā augstskolas un koledžas tiek finansētas no valsts budžeta līdzekļiem”. Sk.: <https://m.likumi.lv/ta/id/149900-kartiba-kada-augstskolas-un-koledzas-tiek-finansetas-no-valsts-budzeta-lidzekliem>.

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ Ministru kabineta 2004. gada 24. augusta noteikumi Nr. 740 “Noteikumi par stipendijām”. Sk.: <https://likumi.lv/ta/id/93004-noteikumi-par-stipendijam>.

- 3) pētniecības grantu finansējums¹⁰⁴ (to veido valsts, līgumpētījumu, ES fondu un citu ārvalstu finanšu instrumentu P&A finansējums, kurš tiek izlietots doktorantu iesaistei pētnieciskajā darbā¹⁰⁵).

Doktorantūras finansēšanai tiek slēgti izpildes līgumi starp Ministriju (vai ministrijām) un augstskolām. Izpildes līgumā valsts ar augstskolu vienojas par:

- a) doktorantūras studiju vietu piedāvājumu atbilstoši valsts vajadzībām/ interesēm;**
- b) konkrētai augstskolai sasniedzamajiem doktorantūras rādītājiem (doktora grāda ieguvēju skaits, absolventu monitoringa rezultāti un sasniedzamie rādītāji zinātnē un mākslinieciskajā jaunradē¹⁰⁶, kuru izpildē ir tieši iesaistīti doktoranti) un to sasniegšanai piešķiramo finansējumu;**
- c) monitoringa mehānismu par piešķirto doktorantūras finansējumu katrā no finansējuma komponentēm, uzsverot doktora grāda ieguvēju skaitu un sasniegtos rezultātus doktora studiju programmās;
- d) veidu, kā monitoringa rezultāti tiek izmantoti, lai valsts veiktu izmaiņas piešķirtā doktorantūras finansējuma apmērā augstskolai (sk. 2. attēlu).

Piedāvātais jaunais finansēšanas modelis nodrošina doktorantūras ciešāku sasaisti ar pētniecību, ievieš doktoranta atalgojuma komponenti, padara doktorantūras finansēšanas sistēmu taisnīgāku, vienkāršāku, pielāgojamāku un vērstu uz ilgtspēju, uzlabojot savlaicīgas doktora grāda iegūšanas rādītājus un samazinot doktorantu atbiruma rādītājus.

Doktoranta atalgojuma nodrošināšanā nozīmīgu ieguldījumu var sniegt tādas P&A programmas kā Fundamentālo un lietišķo pētījumu programma, Tirgus orientētie pētījumi, 1.1.1. specifiskā atbalsta mērķa 1.1.1.1. pasākums "Praktiskas ievirzes pētījumi", Valsts pētījumu programmas, zinātnes bāzes finansējums, kā arī augstskolu snieguma finansējums.

Jauno finansēšanas modeli plānots ieviest pakāpeniski, sākot ar 2022. gada jauno uzņemšanu.

---

¹⁰⁴ Šajā komponentē ietilpst arī zinātniskās darbības bāzes finansējums un augstskolu snieguma finansējums, kuru apjomus jau šobrīd būtiski ietekmē doktorantu iesaiste pētnieciskajā darbā. Piemēram, 2020. gadā par augstskolā vienā pilnā slodzē nodarbinātu doktorantu pētnieka vai zinātniskā asistenta amatā, augstskola no zinātnes bāzes finansējuma iegūst 5340–8877 euro kā arī 4777 euro no augstskolu snieguma finansējuma.

¹⁰⁵ Profesionālajās DSP mākslās augstskolām nav pienākums finansēt mākslinieciski radošos projektus, tomēr tām ir jāparedz iespēja to darīt, kā arī tās var pretendēt uz tam paredzētiem instrumentiem.

¹⁰⁶ Izstrādājot izmaiņas normatīvajā regulējumā, konsultācijās ar visām ieinteresētajām pusēm tiks pieņemts lēmums, vai tiks izveidota vienota rādītāju sistēma, vai arī augstskolām būs savi specifiski sasniedzamie rādītāji, kas tiks integrēti augstskolu attīstības stratēģijās.

2.9.3. NEPIECIEŠAMAS VALSTS BUDŽETA FINANSĒJUMS

Jaunais finansēšanas modelis paredz būtisku finansējuma palielinājumu vienai doktorantūras studiju vietai, lai nosegtu studiju faktiskās izmaksas. Nepieciešamais VB finansējums ir atkarīgs no tā, cik lielu doktora grāda ieguvēju skaitu jaunā finansēšanas modeļa ietvaros ir plānots sasniegt.

Pieejamais VB finansējums doktorantūrai 2020. gadā ir 11 940 774 *euro* (to veido 6 876 128 *euro* IZM augstskolām, 2 499 636 *euro* VM augstskolai, 1 566 662 *euro* ZM augstskolai un 998 348 *euro* KM augstskolām). MK atbalstītajā Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam projektā (25.02.2020, prot. Nr. 8 33.§) doktorantūras grantiem paredzēts 18 milj. *euro* finansējuma (22 milj. *euro* doktorantūras un maģistrantūras grantiem kopā). Ņemot vērā esošo VB bāzes finansējumu doktorantūrai gadā (11 940 774 *euro*) un plānoto papildu attīstības finansējumu doktorantūrai 2021.-2027. gadā (18 milj. *euro*), **no 2025. gada iespējamais 802 valsts finansētās studiju vietas doktorantūrā.** Tām indikatīvi būtu ievērojami lielāka efektivitāte (absolventu īpatsvars). Ministrija piedāvā, ka vienlaikus ar studiju vietas bāzes izmaksas būtisku pieaugumu un doktoranta atalgojuma ieviešanu, tiktu ieviesta prasība, ka vismaz 75 % VB doktorantu savlaicīgi doktorantūru absolvē un iegūst doktora grādu. Vismaz 75 % absolvēšanas un doktora grāda iegūšanas intensitāte doktorantiem šajās VB studiju vietās ir noteikta, balstoties uz prasībām, kādas tika noteiktas 2007.–2013. gada ES fondu plānošanas perioda aktivitātē “Atbalsts doktora studiju programmu īstenošanai”, proti, ka vismaz 80 % šo atbalstu saņēmušo doktorantu līdz noteiktam laikam ir ieguvuši doktora grādu. Nedaudz mazāku (75 %) absolvēšanas un doktora grāda iegūšanas intensitāti ir plānots ieviest attiecībā uz šīm valsts finansētajām studiju vietām, pamatojoties uz to, ka atbalsta apmērs, kas būtu pieejams katrai doktorantūras studiju vietai ir mazāks nekā augstākminētajā 2007.–2013. gada ES fondu plānošanas perioda aktivitātē. To doktorantu gadījumā, kuri konkrētā laikā nebūs absolvējuši DSP un nebūs sekmīgi ieguvuši doktora grādu, piešķirtā finansējuma izmantošanas efektivitāte tiks nodrošināta attiecībā pret laika periodu, kurā tiek sniegts atbalsts, pamatojoties šajā periodā sasniegtajos rezultātos, kuru izpilde ir atrunāta rakstveida trīspusējos līgumos starp doktorantu, promocijas darba vai doktora teorētiskā pētījuma un mākslinieciskās jaunrades darba vadītāju/-iem un doktorantūras skolu.

Īstenojot šādu finansēšanas modeli esošā finansējuma ietvaros (1. risinājums), tas ļautu nodrošināt aptuveni 172 doktora grāda ieguvējus gadā. Šāds apmērs ir nepietiekams, lai nodrošinātu pilnvērtīgu akadēmiskā un zinātniskā personāla atjaunotni un pieaugumu, kam ir nepieciešami vismaz 200 doktora grāda ieguvēji gadā. Lai būtu iespējams nodrošināt vismaz 200 doktora grāda ieguvēju, sākot no 2027. gada un turpmāk, papildu nepieciešami vismaz 2,7 milj. euro VB finansējuma doktorantūrai (2. risinājums), sākot no 2024. gada. Lai nodrošinātu 250 doktora grāda ieguvēju katru gadu, nepieciešams nodrošināt 7,5 milj. euro lielu papildu finansējumu doktorantūrai (3. risinājums) (sk. 2. tabulu).

Piedāvāto risinājumu nepieciešamā finansējuma un nodrošināto VB studiju vietu skaita aprēķins (sk. 2. tabulu) balstās uz pieņēmumu, ka esošā modeļa vidējās vienas studiju vietas izmaksas 9707,95 *euro* apmērā gadā paliek nemainīgas pakāpeniski četrus gadus laikā, ieviešot jauno doktorantūras finansēšanas modeli, kas 2022. gadā tiktu attiecināts uz 2 985 194 *euro* VB finansējuma, 2023. gadā uz –5 970 387 *euro*, 2024. gadā uz – 8 955 581 *euro* un 2025. gadā tiktu ieviests pilnībā ar 11 940 774 *euro* lielu finansējumu. **Jaunā modeļa aprēķins rēķināts uz vidēji 20 500 *euro* izmaksām gadā vienai studiju vietai, kur doktoranta atalgojuma komponentes izmaksas daļēji nosegtu pieejamais ES fondu finansējums.** Šāds aprēķins ļautu ieviest 1. risinājumu, kas rezultētos ar 172 doktora grāda ieguvējiem, kuru indikatīvais skaits ir aprēķināts, pieņemot, ka puse VB studiju vietu skaits vienlīdzīgi sadalās starp trīs un četrus gadus ilgajām DSP un 75 %¹⁰⁷ no studējošajiem šajās VB studiju vietās iegūtu doktora grādu. 2. risinājuma aprēķinā pieņēmumi attiecībā uz doktora grāda ieguvēju īpatsvaru un proporciju starp trīs un četrus gadus ilgajām DSP nav mainīti, mainoties tikai finansējuma apmēram, kas ir nepieciešams attiecīgi 200 (2. risinājums) vai 250 (3. risinājums) ikgadējo doktora grāda ieguvēju skaita nodrošināšanai.

2. tabula. Doktorantūras finansējums¹⁰⁸

Rādītājs/gads	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1. risinājums. Doktorantūrai pieejamais VB finansējums	11,940,774	11,940,774	11,940,774	11,940,774	11,940,774	11,940,774	11,940,774
1. risinājuma doktorantūras studiju vietu skaits pēc vecā finansēšanas modeļa	1230	922	615	307	0	0	0
1. risinājuma doktorantūras studiju vietu skaits pēc jaunā finansēšanas modeļa (esošais VB finansējums)	0	146	291	437	582	582	582
1. risinājuma doktorantūras studiju vietu skaits pēc jaunā finansēšanas modeļa (papildu)	0	0	73	146	220	220	220

¹⁰⁷ Lai nodrošinātu lielāku motivāciju sasniegt šādu grāda iegūšanas intensitāti, šajās VB studiju vietās doktorantūrā ir jāievieš papildu stimulējoši mehānismi augstākās izglītības finansēšanā, piemēram, veicot grozījumus Ministru kabineta 2006. gada 12. decembra noteikumos Nr. 994 "Kārtība, kādā augstskolas un koledžas tiek finansētas no valsts budžeta līdzekļiem", tajos nosakot jaunus sasniedzamos rezultātus snieguma finansējumā par rezultātiem pētniecībā balstītas augstākās izglītības nodrošināšanā sasaistē ar doktora grāda iegūšanu.

¹⁰⁸ Doktorantūrai plānotais ES fondu finansējums 2023.–2027. gadā ir indikatīvs, ņemot vērā, ka ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda programma ir izstrādes procesā un tā ir jāsaskaņo ar Eiropas Komisiju.

nepieciešamais VB finansējums)							
1. risinājumā kopējais finansēto VB doktorantūras studiju vietu skaits	1230	1068	979	891	802	802	802
Doktorantūrai nepieciešamais papildu VB ¹⁰⁹	0	0	1,500,000	3,000,000	4,500,000	4,500,000	4,500,000
2. risinājums. Papildu nepieciešamais VB finansējums 200 doktora grāda ieguvēju gadā nodrošināšanai	0	0	1,500,000	5,692,559	7,192,559	7,192,559	7,192,559
2. risinājuma doktorantūras studiju vietu skaits pēc vecā finansēšanas modeļa	1230	922	615	307	0	0	0
2. risinājuma doktorantūras studiju vietu skaits pēc jaunā finansēšanas modeļa (esošais VB finansējums)	0	146	291	437	582	582	582
2. risinājuma doktorantūras studiju vietu skaits pēc jaunā finansēšanas modeļa (papildu nepieciešamais VB finansējums)	0	0	73	278	351	351	351
2. risinājumā kopējais finansēto VB doktorantūras studiju vietu skaits	1230	1068	979	1022	933	933	933
3. risinājums. Papildu nepieciešamais VB finansējums 250 doktora grāda ieguvēju	0	0	1,500,000	10,475,892	11,975,892	11,975,892	11,975,892

¹⁰⁹ Iespējamais avots no ES fondu līdzekļiem, kas ir indikatīvi paredzēti Ministru kabineta atbalstītajā Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam projektā (25.02.2020, prot. Nr. 8 33.§). Sk.: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40484151&mode=mk&date=2020-02-25>.

gadā nodrošināšanai							
3. risinājuma doktorantūras studiju vietu skaits pēc vecā finansēšanas modeļa	1230	922	615	307	0	0	0
3. risinājuma doktorantūras studiju vietu skaits pēc jaunā finansēšanas modeļa (esošais VB finansējums)	0	146	291	437	582	582	582
3. risinājuma doktorantūras studiju vietu skaits pēc jaunā finansēšanas modeļa (papildu nepieciešamais VB finansējums)	0	0	73	511	585	585	585
3. risinājumā kopējais finansēto VB doktorantūras studiju vietu skaits	1230	1068	979	1255	1167	1167	1167

Nemot vērā pašreizējo situāciju un VB finansiālās iespējas, Ministrija jaunā doktorantūras finansēšanas modeļa ieviešanai izvēlas 1. risinājumu, proti, jaunais modelis tiks īstenots piešķirto VB līdzekļu ietvaros. Vienlaikus Ministrija uzskata, ka tas ir konservatīvs doktorantūras attīstības scenārijs un 2022. gadā būtu jāizvērtē nepieciešamību pāriet uz straujākas pārmaiņas veicinošu 2. vai 3. risinājumu.

2.10. PĒCDOKTORANTŪRA

Normatīvajos aktos jāiestrādā, ka pēcdoktorantūra ir jaunā zinātnieka (cf. angļu *a postdoc, a postdoctoral researcher* – pēcdoktorants jeb pēcdoktorantūras pētnieks) karjeras posms līdz desmit (10) gadiem pēc doktora grāda iegūšanas, kurā iespējams gan veikt individuāla pētījuma projektu, gan arī iekļauties vadošā pētnieka veikta pētījuma projekta grupā, lai pārņemtu viņa pieredzi. **Pēcdoktorantūra ir mobilitātes iespēja, nevis obligāts posms akadēmiskajā karjerā.** Pēcdoktorants nezaudē pēcdoktoranta statusu, iegūstot patstāvīgu amata vietu. Atklāta konkursa kārtībā izvēlēts pēcdoktorants ir nevēlētā pētniecības amatā atbilstošajā augstskolā vai sadarbības partnera zinātniskajā institūcijā, kurā tiek izstrādāts pētījums, uz noteiktu laiku. Pēcdoktorantūras laikā jaunajiem zinātniekiem var tikt piešķirti arī ar studiju darbu saistīti pienākumi, tie var strādāt kā mācībspēki, arī bakalaura, maģistra un doktorantu pētnieciskā darba

vadītāji vai līdzvadītāji.¹¹⁰ Eiropas pētnieku harta un Uzvedības kodekss pētnieka pieņemšanai darbā¹¹¹ rekomendē skaidrus noteikumus un precīzas vadlīnijas pēcdoktorantūrā esošo zinātnieku pieņemšanai darbā un iecelšanai amatos, tostarp nosakot maksimālo ilgumu un uzdevumus.

---

¹¹⁰ Saskaņā ar *World Bank Support to Higher Education in Latvia. Focus on Performance. Volume 3: Academic Careers*, 2018, p. 53. Sk.: https://izm.gov.lv/images/izglitiba_augst/Pasaules_Banka/Vol_3_Academic_Careers.pdf.

¹¹¹ Eiropas Komisija, 2006, *Eiropas pētnieku harta un Uzvedības kodekss pētnieku pieņemšanai darbā*. Sk.: https://cdn5.euraxess.org/sites/default/files/brochures/kina21620b3c_lv.pdf.

3. JAUNĀ DOKTORANTŪRAS MODEĻA IETEKMES IZVĒRTĒJUMS

3.1. RISKI, JA SITUĀCIJA NEMAINĀS

Esošais doktorantūras īstenošanas modelis un finansējuma apjoms nesagatavo pietiekamu skaitu jauno doktoru, tādējādi nenodrošinot nepieciešamos cilvēkresursus un prasmes Latvijas Viedās specializācijas stratēģijā ietvertās koncepcijas īstenošanai. Šobrīd Latvijā pētniecībā nodarbināto skaits joprojām ir kritiski zems (gan kopskaitā, gan īpatsvarā valsts kopējā darbaspēka struktūrā), sasniedzot tikai ~50% no ES vidējā rādītāja. Tas, pirmkārt, ir būtisks šķērslis Latvijas konkurētspējai un dalībai ES inovāciju procesos un programmās, otrkārt, tas kavē jaunu zināšanu radīšanu, tālāknošanu un inovāciju attīstību Latvijā. Lai uzņēmumi, ieviešot inovatīvus risinājumus, radītu jaunus augstākas pievienotās vērtības produktus un pakalpojumus, tiem ir nepieciešami cilvēkresursi ar atbilstošas kapacitātes pētniecības un inovāciju spējām.

Nemainoties situācijai, Latvijas doktorantūra turpinās stagnēt, un doktorantūras saturs, norise un kvalitāte dažādās augstskolās krasī atšķirsies. DSP turpinās piedāvāt arī tādas augstskolas, kam trūkst pētnieciskās kapacitātes attiecīgajā zinātnes nozarē un kas nevar nodrošināt doktorantiem iespēju veikt zinātnisku darbību izvēlētajā zinātnes nozarē. Turpinot DSP akreditāciju studiju virziena ietvaros, DSP pētniecība netiks atbilstoši novērtēta.

Atkarībā no augstskolas individuālās pieejas DSP pārvaldība un uzraudzība notiks vai nu augstskolas līmenī vai arī atsevišķā DSP. Decentralizētās pieejas dēļ būs vērojamas dažādas atšķirības DSP īstenošanas pārvaldībā, uzraudzībā un tātad arī kvalitātē pat vienā augstskolā.

DSP īstenošanā iesaistītā akadēmiskā personāla, tostarp promocijas darba vadītāju, kompetences un prasmju līmenis dažādās augstskolās turpinās atšķirties.

Doktorantūras līmenī netiks veicināta plaši izmantojamo prasmju apguve, kas secīgi turpinās ietekmēt doktora izredzes darba tirgū. Valstī nebūs vienotas izpratnes par doktora zināšanām, prasmēm un kompetenci.

Tā kā doktoranta stipendijas apmērs saglabāsies ļoti zems, tas turpinās negatīvi ietekmēt gan laiku, ko doktorants var veltīt doktorantūras studijām, gan promocijas darba kvalitāti, gan arī doktoru skaitu un secīgi – augstākās izglītības un zinātnes sistēmas akadēmiskā un zinātniskā personāla atjaunotni.

Pašreizējais promocijas process un promocijas padomju izveides kārtība turpinās kavēt starpnozaru zinātniskos pētījumus, īpatnējās recenzēšanas procedūras dēļ neveicinās pētniecības izcilību, kā arī kavēs starptautisku kopīgu DSP izveidi un īstenošanu, ņemot vērā, ka to ir grūti pielīdzināt doktora grāda piešķiršanas procesam citās valstīs.

Saglabāsies būtiskas atšķirības starp doktoriem zināšanu un prasmju ziņā atkarībā no augstskolas, kurā pabeigtas doktorantūras studijas un iegūts doktora grāds. Attiecīgi atšķirsies arī izstrādāto promocijas darbu kvalitāte.

Nekvalitatīvas DSP negatīvi ietekmēs ne tikai doktora grādu ieguvušo akadēmiskās karjeras kvalitāti, bet arī zinātnes un augstākās izglītības sistēmas kvalitāti kopumā. Ņemot vērā, ka daudzi doktori vēlāk ieņem nozīmīgus amatus sabiedrībā vai ekonomikas nozarē, nekvalitatīvas doktora līmeņa studijas var būtiski ietekmēt visas valsts attīstību.

Nemainot doktorantūras finansēšanas modeli, netiks nodrošināts konkurētspējīgs un faktiskās izmaksas sedzošs finansējuma modelis, tādējādi turpinot apdraudēt doktorantūras ilgtspēju un nestimulējot kvalitātes pieaugumu.

3.2. NEPIECIEŠAMĀS IZMAIŅAS NORMATĪVAJĀ REGULĒJUMĀ

Lai nodrošinātu konceptuāli jauna doktorantūras modeļa ieviešanu, nepieciešams izvērtēt un veikt grozījumus un papildinājumus šādos normatīvajos aktos, kā arī izdot jaunu tiesību aktu:

1) Augstskolu likumā:

- a) par doktora studiju programmu un doktorantūru, augstskolu konsorcijiem, akadēmisko personālu un studējošajiem, stipendijām un atalgojumu;
- b) par to, ka DSP licencēšanas process jānodala no citu studiju programmu izvērtēšanas un jāveic doktorantūras skolas ietvarā, ka DSP akreditācijas process jānodala no citu studiju programmu izvērtēšanas un jāveic doktorantūras skolas akreditācijas ietvaros, ņemot vērā Zinātnisko institūciju darbības starptautisko novērtējumu par augstskolu un tās DSP īstenošanas sadarbības partneri – zinātnisko institūciju, kā arī to, ka jāiestrādā Eiropas vienotas pieejas novērtēšanas princips, kas nosaka, ka kopīgās DSP tiek vērtētas kā viens veselums;

2) Zinātniskās darbības likumā – par zinātnieka statusu, doktora zinātniskā grāda piešķiršanu (promociju); promociju tiesību deleģējumu augstskolām; starptautiskā novērtējuma kritērijiem augstskolām, kuras ir zinātniskās institūcijas vai kuru sastāvā ir zinātniskās institūcijas, paredzot zinātniski pētnieciskās kapacitātes izvērtējumu;

3) Obligāto eksemplāru likumā – par promocijas darba kopsavilkuma obligāto eksemplāru piegādāšanu Latvijas Nacionālajai bibliotēkai.

Ievērojot minēto, ir izstrādājams jauns (1) Ministru kabineta noteikumu projekts par doktorantūras finansēšanas kārtību un ieviešanu, kā arī jauns (2) Ministru kabineta noteikumu projekts par MK noteikumu projektu par kopīgu doktora grādu un kopīgu diplomu piešķiršanu.

Atbilstoši grozījumiem minētajos likumos, vērtējama jaunu MK noteikumu izstrāde vai grozījumu veikšana saistītajos MK noteikumos, tostarp, ja nepieciešams, iestrādājot noslēguma noteikumus, kas svarīgi pašreizējiem doktorantiem un grāda pretendentiem, kā arī, paredzot tiem tiesības pabeigt studijas un aizstāvēt promociju darbus pēc esošā normatīva regulējuma:

- 1) Ministru kabineta 2005. gada 27. decembra noteikumos Nr. 1001 "Zinātniskā doktora grāda piešķiršanas (promocijas) kārtība un kritēriji";
- 2) Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumi Nr. 617 "Noteikumi par profesionālās augstākās izglītības valsts standartu doktora grāda iegūšanai un kārtību, kādā piešķir profesionālo doktora grādu mākslās";
- 3) Ministru kabineta 2006. gada 12. decembra noteikumi Nr.994 "Kārtība, kādā augstskolas un koledžas tiek finansētas no valsts budžeta līdzekļiem";
- 4) Ministru kabineta 2004. gada 24. augusta noteikumi Nr.740 "Noteikumi par stipendijām";
- 5) Ministru kabineta 2012. gada 24. janvāra noteikumi Nr. 68 "Stipendiju piešķiršanas kārtība ārzemniekiem";
- 6) Ministru kabineta 2006. gada 10. oktobrī noteikumi Nr. 846 "Noteikumi par prasībām, kritērijiem un kārtību uzņemšanai studiju programmās";
- 7) Ministru kabineta 2005. gada 8. marta noteikumi Nr. 165 "Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijas nolikums";
- 8) Ministru kabineta 2013. gada 16. aprīļa noteikumi Nr. 202 "Kārtība, kādā izsniedz valsts atzītus augstāko izglītību apliecinājošus dokumentus";
- 9) Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumi Nr. 445 "Pedagogu darba samaksas noteikumi";
- 10) Ministru kabineta 2018. gada 11. decembra noteikumi Nr. 795 "Studiju programmu licencēšanas noteikumi";
- 11) Ministru kabineta 2018. gada 11. decembra noteikumos Nr. 793 "Studiju virzienu atvēršanas un akreditācijas noteikumi"

Izskatot grozījumus Zinātniskās darbības likumā par zinātniskā doktora grāda piešķiršanu (promociju) un promociju tiesību deleģējumu augstskolām, ja tiks atzīta nepieciešamība veikt tajā arī norādi, ka zinātniskā doktora grādu piešķir zinātnes nozarēs, kas noteiktas normatīvajā regulējumā par Latvijas zinātnes nozarēm un apakšnozarēm, tādā gadījumā tiks vērtēts Ministru kabineta 2005. gada 27. decembra noteikumu Nr. 1000 "Noteikumi par doktora zinātniskā grāda piešķiršanas (promocijas) tiesību deleģēšanu augstskolām"" atdzīšana par spēku zaudējušiem vai tomēr veikt tajos grozījumus.

4. PIEDĀVĀTĀ RISINĀJUMA IETEKME UZ VALSTS UN PAŠVALDĪBU BUDŽETU

Ministrija piedāvāto risinājumu paredz īstenot resorā esošā budžeta līdzekļu ietvaros (sk. 3. tabulu), papildus plānojot piesaistīt ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda finansējumu,¹¹² tai skaitā piesaistot 3 milj. *euro* ES fondu finansējuma līdz 2023. gadam. Konceptuālajā ziņojumā iekļautais aprēķins ir indikatīvs un tiks precizēts, sagatavojot un veicot grozījumus normatīvajos aktos par jauna doktorantūras modeļa un jauna promocijas procesa ieviešanu.

3. tabula. Piedāvātā risinājuma ietekme uz budžetu

Risinājums	Risinājums (risinājuma varianti)	Budžeta programmas (apakšprogrammas) kods un nosaukums	Vidēja termiņa budžeta ietvara likumā plānotais finansējums			Nepieciešamais papildu finansējums ^{113*}				Pasākuma īstenošanas gads (ja risinājuma (risinājuma varianta) īstenošana ir terminēta)
			2020	2021	2022	2021	2022	2023	Turpmāk ik gadu (ja risinājuma (risinājuma varianta) izpilde nav terminēta)	
Finansējums konceptuālā ziņojuma īstenošanai kopā, <i>euro</i>										
Konceptuālajā ziņojumā paredzētā jaunā doktorantūras modeļa	1. ¹¹⁴	KOPĀ, tai skaitā:	11 940 774	11 940 774	11 940 774	0	0	1 500 000	3 000 000 2024. gadā, 4 500 000 2025.gadā un turpmāk	
		IZM 03.01.00 Augstskolas	6 876 128	6 876 128	6 876 128	0	0	863 779	1 727 558 2024.gadā un 2	

¹¹² Saskaņā ar Ministru kabineta atbalstīto Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam projektu (25.02.2020, prot. Nr. 8 33.§) doktorantūras grantiem ir indikatīvi paredzēti 18 milj. *euro* finansējuma (22 milj. *euro* doktorantūras grantiem un maģistrantūras grantiem kopā). Sk.: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40484151&mode=mk&date=2020-02-25>. ES struktūrfondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda finansējums būs pieejams pēc darbības programmas 2021.–2027. gadam apstiprināšanas Ministru kabinetā un saskaņošanas ar Eiropas Komisiju. Piedāvātie risinājumi balstās uz pieņēmumu, ka attiecīgais ES fondu finansējums, vai papildu VB finansējums ir avots piedāvāto risinājumu ieviešanai un tas attiecas tikai par papildu nepieciešamo VB finansējumu IZM, ZM, KM un VM budžeta programmās.

¹¹³ Kā potenciāls avots šim papildu nepieciešamajam finansējumam 1 500 000 *euro* 2023.gadā, 3 000 000 *euro* 2024.gadā un 4 500 000 *euro* 2025. – 2027. gadā ir norādāms Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam projektā (25.02.2020, prot. Nr. 8 33.§) doktorantūras grantiem paredzētā finansējuma ar 18 milj. *euro* kopējo apmēru.

¹¹⁴ Risinājums balstās uz 2. tabulā norādīto 1. risinājumu, kura ieviešana ļaus nodrošināt 802 VB studiju vietas doktorantūrā un vidēji 172 doktorantūras absolventus gadā.

Risinājums	Risinājums (risinājuma varianti)	Budžeta programmas (apakšprogrammas) kods un nosaukums	Vidēja termiņa budžeta ietvara likumā plānotais finansējums			Nepieciešamais papildu finansējums ^{113*}				Pasākuma īstenošanas gads (ja risinājuma (risinājuma varianta) īstenošana ir terminēta)
			2020	2021	2022	2021	2022	2023	Turpmāk ik gadu (ja risinājuma (risinājuma varianta) izpilde nav terminēta)	
Finansējums konceptuālā ziņojuma īstenošanai kopā, euro										
ieviešana Latvijā									591 338 2025.gadā un turpmāk	
		ZM 22.02.00 Augstākā izglītība	1 566 662	1 566 662	1 566 662	0	0	196 804	393 608 2024.gadā un 590 412 2025.gadā un turpmāk	
		KM 20.00.00 Kultūrizglītība	998 348	998 348	998 348	0	0	125 413	250 825 2024.gadā un 376 237 2025.gadā un turpmāk	
		VM 02.03.00 Augstākā medicīnas izglītība	2 499 636	2 499 636	2 499 636	0	0	314 004	628 009 2024.gadā un 942 013 2025.gadā un turpmāk	
Konceptuālajā ziņojumā paredzētā jaunā doktorantūras	2. ¹¹⁵	KOPĀ, tai skaitā:	11 940 774	11 940 774	11 940 774	0	0	1 500 000	5 692 559 2024.gadā, 7 192 559 2025.gadā un turpmāk	

¹¹⁵ Risinājums balstās uz 2. tabulā norādīto nepieciešamo papildu finansējumu 2. risinājumam, un tā ieviešana ļaus nodrošināt 933 VB studiju vietas doktorantūrā ar vidēji 200 doktorantūras absolventus gadā. Nepieciešamā papildus finansējuma sadalījums starp resoriem ir noteikts, balstoties uz proporcionālu 2020. gada doktorantūras VB finansējuma sadalījumu starp IZM, ZM, KM un VM resoriem.

Risinājums	Risinājums (risinājuma varianti)	Budžeta programmas (apakšprogrammas) kods un nosaukums	Vidēja termiņa budžeta ietvara likumā plānotais finansējums			Nepieciešamais papildu finansējums ^{113*}				Pasākuma īstenošanas gads (ja risinājuma (risinājuma varianta) īstenošana ir terminēta)
			2020	2021	2022	2021	2022	2023	Turpmāk ik gadu (ja risinājuma (risinājuma varianta) izpilde nav terminēta)	
Finansējums konceptuālā ziņojuma īstenošanai kopā, euro										
modeļa ieviešana Latvijā		IZM 03.01.00 Augstskolas	6 876 128	6 876 128	6 876 128	0	0	863 779	3 278 076 2024.gadā 4 141 855 2025.gadā un turpmāk	
		ZM 22.02.00 Augstākā izglītība	1 566 662	1 566 662	1 566 662	0	0	196 804	746 879 2024.gadā un 943 683 2025.gadā un turpmāk	
		KM 20.00.00 Kultūrizglītība	998 348	998 348	998 348	0	0	125 413	475 945 2024.gadā un 601 358 2025.gadā un turpmāk	
		VM 02.03.00 Augstākā medicīnas izglītība	2 499 636	2 499 636	2 499 636	0	0	314 004	1 191 659 2024.gadā un 1 505 663 2025.gadā un turpmāk	
Konceptuālajā ziņojumā paredzētā jaunā doktorantūras		KOPĀ, tai skaitā:	11 940 774	11 940 774	11 940 774	0	0	1 500 000	10 475 892 2024.gadā un 11 975 892 2025.gadā un turpmāk	

Risinājums	Risinājums (risinājuma varianti)	Budžeta programmas (apakšprogrammas) kods un nosaukums	Vidēja termiņa budžeta ietvara likumā plānotais finansējums			Nepieciešamais papildu finansējums ^{113*}				Pasākuma īstenošanas gads (ja risinājuma (risinājuma varianta) īstenošana ir terminēta)
			2020	2021	2022	2021	2022	2023	Turpmāk ik gadu (ja risinājuma (risinājuma varianta) izpilde nav terminēta)	
Finansējums konceptuālā ziņojuma īstenošanai kopā, euro										
modeļa ieviešana Latvijā	3. ¹¹⁶	IZM 03.01.00 Augstskolas	6 876 128	6 876 128	6 876 128	0	0	863 779	6 032 572 2024.gadā un 6 896 351 2025.gadā un turpmāk	
		ZM 22.02.00 Augstākā izglītība	1 566 662	1 566 662	1 566 662	0	0	196 804	1 374 466 2024.gadā un 1 571 270 2025.gadā un turpmāk	
		KM 20.00.00 Kultūrizglītība	998 348	998 348	998 348	0	0	125 413	875 872 2024.gadā un 1 001 284 2025.gadā un turpmāk	
		VM 02.03.00 Augstākā medicīnas izglītība	2 499 636	2 499 636	2 499 636	0	0	314 004	2 192 983 2024.gadā un 2 506 988 2025.gadā un turpmāk	

¹¹⁶ Risinājums balstās uz 2. tabulā norādīto nepieciešamo papildu finansējumu 2. risinājumam, un tā ieviešana ļaus nodrošināt 1167 VB studiju vietas doktorantūrā ar vidēji 250 doktorantūras absolventus gadā. Nepieciešamā papildus finansējuma sadalījums starp resoriem ir noteikts, balstoties uz proporcionālu 2020. gada doktorantūras VB finansējuma sadalījumu starp IZM, ZM, KM un VM resoriem.

*Nepieciešamā papildu finansējuma aprēķins ir noteikts, balstoties uz 2.9.3. apakšnodaļā “Nepieciešamais valsts budžeta finansējums” veiktajiem indikatīvajiem aprēķiniem, kas pieņem pakāpenisku jaunā modeļa ieviešanu, sākot no 2022. gada (nosakot, ka 2022. gada jaunajam modelim būs pieejami atbilstoši 2. tabulai no VB 2 985 194 *euro*, 2023. gadā 5 970 387 *euro*, 2024.gadā 8 955 581 *euro* un 2025.gadā un turpmāk 11 940 774 *euro*). Tas pie vienas doktorantūras VB studiju vietas izmaksām (20 500 *euro* gadā) ļautu nodrošināt no VB līdzekļiem jaunajā doktorantūras modelī 146 VB vietu 2022. gadā, 291 vietu 2023. gadā, 437 vietas 2024. gadā un 582 vietas 2025. gadā un turpmāk. Papildu nepieciešamais finansējums no ES fondiem, ļautu nodrošināt jaunajā doktorantūras modelī 264 vietas 2023. gadā, 583 vietas 2024 .gadā un 802 vietas 2025. gadā un turpmāk. Šāds finansējums 1. risinājumā ļautu jaunajam doktorantūras modelim, to pilnībā ieviešot, nodrošināt 16 440 774 *euro* lielu finansējumu, kurš no 2027. gada nodrošinātu gan 802 VB studiju vietas (16 440 774 *euro*/20 500 *euro*) gan ~ **172 (tālāko aprēķinu ietvaros, 171,85) doktora grāda ieguvējus gadā (1. risinājums)**. Doktora grāda ieguvēju skaits ir aprēķināts, pirmkārt, balstoties uz to, ka pirmie absolventi *parādīsies* trīs gadus iepriekš (2024. gadā uzņemtie doktoranti) un 1. risinājuma aprēķinā ir indikatīvi paredzēts, ka šo doktorantu sadalījums starp trīs un četrus gadu DSP ir vienāds un ir noteikts 75 % doktora grāda iegūšanas līmenis šajās VB studiju vietās studējošajiem ((802 VB studiju vietas/3,5 gadu vidējais DSP ilgumu)*0,75 (grāda iegūšanas līmenis)).

2. risinājuma nepieciešamā papildu finansējuma aprēķins balstās uz tiem pašiem pieņēmumiem kā 1. risinājumā (vienāds studējošo sadalījums starp trīs un četrus gadu DSP un 75 % grāda iegūšanas līmenis), tikai balstoties uz nepieciešamību nodrošināt vismaz 200 absolventus no 2027. gada (un turpmāk). Lai to izdarītu, vismaz trīs gadus iepriekš (lai nodrošinātu pietiekamu laiku absolvēšanai) jānodrošina finansējums par 16,4 % vairāk VB studiju vietām, kas nozīmē vismaz 933 VB studiju vietas doktorantūrā ((200 grāda ieguvēji/171,85 grāda ieguvēji 1. risinājumā)*802 (1. risinājuma VB studiju vietu skaits)). Šāds finansējums 2. risinājumā ļautu jaunajam doktorantūras modelim, to pilnībā ieviešot, nodrošināt 19 133 333 *euro* lielu finansējumu, kurš no 2027. gada nodrošinātu gan 933 VB studiju vietas (19 133 333 *euro*/20 500 *euro*) gan ~ **200 doktora grāda ieguvējus gadā (2. risinājums)**. 2. risinājuma nepieciešamā papildu finansējuma aprēķins balstās uz tiem pašiem pieņēmumiem kā 1. risinājumā (vienāds studējošo sadalījums starp trīs un četrus gadu DSP un 75 % grāda iegūšanas līmenis), tikai balstoties uz nepieciešamību nodrošināt vismaz 250 absolventus no 2027. gada (un turpmāk). Lai to izdarītu, vismaz 3 gadus iepriekš (lai nodrošinātu pietiekamu laiku absolvēšanai) jānodrošina finansējums par 45,5 % vairāk VB studiju vietām, kas nozīmētu vismaz 1 167 VB vietas doktorantūrā ((250 grāda ieguvēji/171,85 grāda ieguvēji 1. risinājumā) * 802 (1. risinājuma VB studiju vietu skaits)). Šāds finansējums 3. risinājumā ļautu jaunajam doktorantūras modelim, to pilnībā ieviešot, nodrošināt 23 916 667 *euro* lielu finansējumu, kurš no 2027. gada nodrošinātu gan 1 167 VB studiju vietas (23 916 667 *euro*/20 500 *euro*), gan ~ **250 doktora grāda ieguvējus gadā (3. risinājums)**.

5. TURPMĀKĀS RĪCĪBAS INDIKATĪVAIS PLĀNS

Nr. p.k.	Veicamais uzdevums	Laika grafiks
1.	<p>IZM izvērtēt, sagatavot un izglītības un zinātnes ministram noteiktā kārtībā iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetā jaunā doktorantūras modeļa ieviešanai nepieciešamos normatīvo aktu projektus:</p> <p>1) Augstskolu likumā:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) paredzot grozījumus un papildinājumus par DSP, doktorantūru, doktorantūras skolu izveidi, augstskolu konsorcijiem, akadēmisko personālu un studējošajiem, stipendijām un atalgojumu; b) paredzot, ka DSP licencēšanas process jānodala no citu studiju programmu izvērtēšanas un jāveic doktorantūras skolas ietvarā; <p>2) Zinātniskās darbības likumā – grozījumus un papildinājumus par zinātnieka statusu, zinātniskā doktora grāda piešķiršanu (promociju); promociju tiesību deleģējumu augstskolām; starptautiskā novērtējuma kritērijiem augstskolām, kuras ir zinātniskās institūcijas vai kuru sastāvā ir zinātniskā institūcija, paredzot pētnieciskās kapacitātes izvērtējumu;</p> <p>3) Obligāto eksemplāru likumā – par promocijas darba kopsavilkuma obligāto eksemplāru piegādāšanu Latvijas Nacionālajai bibliotēkai.</p> <p>4) MK noteikumu projektu par doktorantūras finansēšanas un ieviešanas kārtību, ievērojot konceptuālajā ziņojumā ietverto risinājumu;</p> <p>5) MK noteikumu projektu par kopīgu doktora grādu un kopīgu diplomu piešķiršanu;</p> <p>6) MK noteikumu projektu “Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 12. novembra noteikumos Nr. 1316 “Kārtība, kādā aprēķina un piešķir bāzes finansējumu zinātniskajām institūcijām,”” nosakot, ka doktoranti tiek pielīdzināti</p>	<p>Līdz 2021. gada 31. decembrim</p>

	<p>zinātniskā personāla statusam, neparedzot obligātu ievēlšanu akadēmiskajos amatos;</p> <p>7) MK noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2006. gada 12. decembra noteikumos Nr. 994 "Kārtība, kādā augstskolas un koledžas tiek finansētas no valsts budžeta līdzekļiem", ievērojot normatīvo regulējumu par doktorantūras finansēšanas kārtību;</p> <p>8) MK noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2004. gada 24. augusta noteikumos Nr. 740 "Noteikumi par stipendijām," paredzot pakāpenisku pāreju uz normatīvo regulējumu par doktorantūras finansēšanas kārtību;</p> <p>9) noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 11. decembra noteikumos Nr. 795 "Studiju programmu licencēšanas noteikumi"", ievērojot konceptuālajā ziņojumā ietverto risinājumu;</p> <p>10) MK noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 11. decembra noteikumos Nr. 793 "Studiju virzienu atvēršanas un akreditācijas noteikumi"" ievērojot konceptuālajā ziņojumā ietverto risinājumu.</p>	
2.	<p>IZM izvērtēt, sagatavot un izglītības un zinātnes ministram noteiktā kārtībā iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetā jaunā doktorantūras modeļa ieviešanai nepieciešamos normatīvo aktu projektus:</p> <p>1) Augstskolu likumā:</p> <p>a) paredzot, ka DSP akreditācijas process jānodala no citu studiju programmu izvērtēšanas un ka DSP akreditācija jāveic doktorantūras skolas akreditācijas ietvaros, ņemot vērā Zinātnisko institūciju darbības starptautisko novērtējumu par augstskolu un tās DSP īstenošanas sadarbības partneri – zinātnisko institūciju, kā arī to, ka jāiestrādā Eiropas vienotas pieejas novērtēšanas princips, kas nosaka, ka kopīgās DSP tiek vērtētas kā viens veselums;</p>	<p>Līdz 2024. gada 31. decembrim</p>

	2) MK noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 11. decembra noteikumos Nr. 793 "Studiju virzienu atvēršanas un akreditācijas noteikumi"" ievērojot konceptuālajā ziņojumā ietverto risinājumu.	
3.	<p>IZM:</p> <p>1) ne vēlāk kā viena mēneša laikā no konceptuālā ziņojuma atbalstīšanas dienas informēt augstskolas – potenciālās projekta iesniedzējas Eiropas Sociālā fonda 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās" trešajā projektu iesniegumu atlases kārtā – par rīcības plānā pārejai uz konceptuāli jaunu DSP īstenošanu ietveramo informāciju;</p> <p>2) nodrošināt, ka augstskolas, kuras ir potenciālās projekta iesniedzējas Eiropas Sociālā fonda 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās" trešajā projektu iesniegumu atlases kārtā, izstrādā un no trešās projektu iesniegumu atlases kārtas izsludināšanas dienas, bet ne vēlāk kā vienu mēnesi pirms projekta iesnieguma iesniegšanas Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda sadarbības iestādē, iesniedz IZM saskaņošanai rīcības plānu pārejai uz konceptuāli jaunu DSP īstenošanu;</p>	2020. g.
4.	Eiropas Sociālā fonda 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās" trešās projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošana pārejai uz konceptuāli jaunu DSP īstenošanu (doktorantu atalgojuma <i>pilotēšana</i>).	2022.–2023. g.
5.	Doktorantūras skolu izveide.	2022.–2024. g.
6.	Akadēmiskā un zinātniskā personāla cilvēkresursu atjaunotne, attīstība un ar to saistītās augstākās izglītības nozares jomas reformas tiek uzskatītas par prioritāti, sagatavojot likumprojektu "Par valsts budžetu 2021. gadam" un	2021.–2023. g.

	likumprojekta "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam".	
7.	Izm veikt Eiropas Sociālā fonda 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās" trešās projektu iesniegumu atlases kārtas ieviešanas izvērtējumu un nepieciešamības gadījumā veikt izmaiņas konceptuālā ziņojuma projektā ietvertajā jaunā doktorantūras modeļa ieviešanas plānā.	2023.–2024. g.
8.	Jaunu DSP akreditācijas uzsākšana doktorantūras skolas akreditācijas ietvaros atbilstoši jaunajam doktorantūras modelim.	2026. g.
9.	Jaunā doktorantūras modeļa ieviešanas pabeigšana.	2026. g.

Iesniedzējs:

Izglītības un zinātnes ministre

Ilga Šuplinska

Vizē:

Valsts sekretāre

Līga Lejiņa

B. Kukjalko, mob. 26498364
 brigita.kukjalko@izm.gov.lv
 D. Jansone, 67047785
 dace.jansone@izm.gov.lv
 J. Paiders, 67047936
 janis.paiders@izm.gov.lv
 A. Depkovska, 67047772
 anita.depkovska@izm.gov.lv